LAISVĖ
Weekly
102-02 Liberty Ave.
Ozone Park, N. Y. 11417
Telephone: 641-6887
Area Code 212

Entered as second class matter at the Post Office of Jamaica, N. Y., under the Act of March 3, 1879.

LAISVĖ
THE LITHUANIAN WEEKLY

LAISVĖ—LIBERTY
Savaitinis
Jungtinėse Valstijose $12.00
Kanadoje $15.00
Kitur užsienyje $15.00
Pavienio egzemploriaus kaina 25 centai

PRICE 25 c.

NO. 36 ★ ★ ★ ★ ★ ★ PENKTADIENIS, RUGSĖJO [SEPTEMBER] 5, 1980 OZONE PARK, N. Y. 11417 ★ ★ ★ ★ ★ ★ 69-IEJI METAI

KRISLAI

Dar vienas įsakymas
Reikalinga skubi talka
Turėtų būti galas
Ką jiems dabar veiktĩ?
Karo pavojus didėja
Dar negalima džiaugtis

A. BIMBA

Pranešimai iš Lenkijos, kad ten šiomis dienomis jos vadovybėje vyksta rimti persitvarkymai, neapsakomai pradžiugino jos priešus visame kapitalistiniame pasaulyje, o ypač Amerikoje. Šios pakaitos, girdi, reiškia galą pačiai socialistinei santvarkai, pagaliau Lenkija sugrįšianti į kapitalistinių šalių NATO šeimą.

Kaip žinia, panašiai jie buvo pradžiugę 1970 metais, kai Gomulkos vietą vadovybėje užėmė Gierekas. Bet nieko panašaus neatsitiko. Panašiai bus ir dabar. Lenkija pasiliks žygiuoti į dar šviesesnį rytojų tuo pačiu keliu! Jos priešams vėl teks skaudžiai nuvilti . . .

□

Pažangiečių amerikiečių prezidentiniai kandidatai Gus Hall ir Angelo Davis kreipiasi į New Yorko valstijos draugus ir bičiulius su prašymu skubios pagalbos rinkime piliečių parašų. Mat, yra pasimota gana trumpu laiku susirinkti net 40,000 parašų ir įteikti valstijos sekretoriui, kad jis juos uždėtų ant baloto, kai įvyks prezidentiniai rinkimai. Reikia, kad šios skaitlingiausios valstijos piliečiai turėtų progą balsuoti už savo klasės kandidatus.

□

Kai šie žodžiai pasieks "Laisvės" skaitytojus, jau bus prabėgę virš 300 dienų, kai Irane bus 52 amerikiečiai laikomi įkaitomis. Jau gerokas laikas nustota ir kalbėti apie Irano naujosios valdžios statomas sąlygas jiems paleisti. Iš Washingtono taipgi sustojo eiti gandai, kad valdžios rateliuose yra kalbama apie naują bandymą jėga juos išlaisvinti. Viskas aprimo. Kodėl? Nejaugi jų likimas niekam neberūpi?

□

New Yorko miesto net 2,200 mokytojų gavo nuo valdžios pranešimą, kad jie nebereikalingi ir paleidžiami iš darbo. Vadinasi, jie atsiduria bedarbių gretose. Valdžia nebeturinti iš ko jiems apmokėti algų, esanti priversta taupyti lėšas.

Ką jiems dabar daryti? Kur jiems pasidėt? Jie kitokio užsiėmimo arba amato juk neturi?

Nepateisinamas miesto lėšų taupymas mokytojų, moksleivių bei apšvietos sąskaita. Miesto taryba tokį taupymą turėtų atmesti.

□

Šios šalies Valstybės departamente Marshal D. Shulman yra pripažintas vyriausiu specialistu santykiuose su Tarybų Sąjunga reikalais. Jis nusipelno visų taikos šalininkų nuoširdžiausią sveikinimą. Rugpjūčio 29 d. jis griežčiausiai pasmerkė šaltojo karo šalininkus ir tų santykių blogintojus. Jis reikalauja, kad Kongresas be tolimesnio delsimo ir atidėliojimo užgirtų (ratifikuotų) sutartį "SALT II". Be šios sutarties, jis sako, branduolinio ginklavimosi varžybos ir branduolinio karo pavojus didės.

Šis Mr. Shulmano įspėjimas turėtų paskatinti visus tautų ir valstybių taikaus sugyvenimo bei santykių tarp Jungtinių Valstijų ir Tarybų Sąjungos gerinimo šalininkus pasmarkinti veiklą už taikos užgyrimą.

□

Nors "Laisvės" metinis vajus tęsiasi jau gerokas laikas, bet jo pasiekimais laikraščio administracija dar nesidžiaugia. Aukos į $20,000 fondą plaukia per lėtai. Skaitytojai ir rėmėjai susirūpinkime ir vajaus pastangas padidinkime.

Carterio ekonominis planas

Washington. — Rugpjūčio pabaigoje paskelbtasis prezidento Carterio taksų sumažinimo biznio monopolijoms planas, pavadintas "Economic Renewal", suteikia joms labai daug išsisukimo būdų. Savo kalboje prez. Carteris pabrėžė, kad ta programa esanti "kažkas drąsaus ir naujo". Tai jau bene septinta programa, kurią prezidentas patvirtino, iš kurių pirmosios šešios nepasisekė.

Įvesdindamas tą savo naują programą, prezidentas reiškė viltį, kad ji būsianti nuostabi Amerikos ūkiui ir žmonėms. Suteikdamas taksų sumažinimą biznio monopolijoms, prez. Carteris betgi pamiršo paprastus darbo žmones, tardamas: "Dabar, rinkimų įkarštyje, ne laikas siekti balsų taksų sumažinimu . . . Aš nepriimsiu įstatymo, prieš rinkimus sumažinančio taksus . . ."

Carterio planas sumažinti taksus biznio monopolijoms dar nėra pakankamai aiškus. Jo tikslas, kaip buvo aiškinama, yra suteikti galimybes toliau plėsti pramonę, kad neva atsirastų daugiau darbų, bet iš tikrųjų sunku dabar pasakyti, kaip tai atrodys gyvenime, kai yra faktas, jog monopolijos visada suranda kelius įstatymus apeiti.

Palestiniečių vadas dėkoja Tarybų S-gai už paramą

Maskva. — PLO pirmininkas Yasser Arafat specialiu laišku padėkojo Tarybų Sąjungos prezidentui Brežnevui už paramą palestiniečiams. Jisai čia svarbiausia turėjo mintyje Tarybų Sąjungos palankumą, kai Palestinos klausimas buvo svarstomas Jungtinėse Tautose ir kai Tarybų Sąjunga ir daugelis palestiniečių teises į savo valstybę remiančių tautų pasisakė už Palestinos valstybės sukūrimą. PLO vadas pareiškė, kad Izraelis negalėtų ignoruoti Jungtinių Tautų priimtų rezoliucijų, jei jo neremtų JAV finansinė ir militarinė parama.

Detroit. — US District Court teisėjas rugpjūčio 20 d. patvarkė, kad Michigano valstijoje būtų padėti ant baloto ateinančių rinkimų metu Komunistų partijos kandidatai Gus Hall į prezidentus ir Angela Davis į viceprezidentus.

PASIRAŠĖ SUTARTĮ UŽBAIGTI STREIKUS

Pasirašo sutartį: kairėje Lenkijos vyriausybės atstovas Mieczyslaw Jagielski ir darbininkų streiko komiteto atstovas Lech Waleza.

Varšuva. — Iš Lenkijos sostinės ateinančios žinios rodo, kad tris savaites užtrukęs streikas, kuris padarė šaliai milžiniškų nuostolių, užbaigtas. Darbininkų komitetas su vyriausybe susitarė, ir darbas prasideda.

PRANCŪZIJOS VALDŽIA NESUSITARIA SU ŽVEJAIS

Paryžius. — Prancūzijos vyriausybei vis dar nepavyksta susitarti su žvejais, kurie, kovodami už didesnį atlyginimą, užblokavo svarbiuosius uostus ir neprileidžia didžiųjų laivų ir beveik numarino Prancūzijos prekybinį susisiekimą su pasauliu.

KVIEČIA NORMALIZUOTI PASAULINĘ PADĖTĮ

Leonid Brežnevas kalba Alma-Ata, Kazachstano TSR sostinėje, minint tos respublikos 50-mečio sukaktį.

Maskva. — Leonidas I. Brežnevas, kalbėdamas Kazachstano TSR 50-ties metų sukakties proga, tos respublikos sostinėje Alma-Ata pakartotinai kvietė JAV atsisakyti savo kraštutiniškai pavojingo kurso ir prisijungti prie Tarybų Sąjungos pasitarimuose, siekiant sunormalizuoti pasaulinę padėtį.

Tarybų Sąjungos prezidentas ir pirmasis partijos sekretorius pareiškė, kad geriausia pradžia būtų paremti Tarybų Sąjungos pasiūlymą ir pradėti pasitarimus dėl vidutinio greičio raketų skaičiaus sumažinimo Europoje.

Savo kalboje, kuri buvo transliuojama per TV, Brežnevas apžvelgė pasaulinę politinę padėtį, pareikšdamas, kad Tarybų Sąjunga nesikišanti į kitų kraštų vidaus reikalus, bet ji pajėgsianti apsaugoti savo teises interesus, ir kad jos karinės pajėgos turi visas priemones atstumti bet kokį agresorių.

Toliau savo kalboje Brežnevas iškėlė tai, kad JAV politikos formuotojai nesupranta dabartinės pasaulio padėties, kuri yra pagrindinai pakitėjusi, ir kad Washingtonas jau nebegali toliau dominuoti ant Afrikos, Azijos ir Lotynų Amerikos tautų ir trukdyti socialinėms revoliucijoms, kurių pasekoje atsiranda progresyvios vyriausybės.

Brežnevas taip pat priminė, kad JAV savo valią rodančios Europoje ir reikalaujančios, kad jų sąjungininkai sutiktų priimti į savo teritoriją naujas amerikiečių vidutinio greičio raketas. Ir dar blogiau, Brežnevas pareiškė, JAV parengusios naują atominę strategiją, pagal kurią norima paveikti viešąją nuomonę, sutinkančią, jog branduolinis karas—tai nieko baisaus. "Šitokia politika,—pareiškė Brežnevas,—yra baisiai pavojinga visam pasauliui, ir dar sunkiau įsivaizduoti, kad ji vedama tos vyriausybės, kuri yra pasiraišiusi sutartį su Tarybų Sąjunga dėl užkirtimo kelio branduoliniams karams".

Neramumų grėsmė didėja

Philadelphia. — Išleistame pranešime grupė juodžių organizacijų lyderių pabrėžia, kad dabar esanti didesnė neramumų grėsmė, negu prieš dvidešimt metų. Esą, tai yra dėl to, kad dabar juodžiai, ypač jaunimas, yra nustoję vilties, kad jiems gyvenimas pagerės.

Pranešimą parengė Grassroot Network ir National Black Police Association. Tame pranešime nurodoma, kad 1980-ųjų metų riaušėse daugiausia yra dalyvavę jaunosios kartos žmonių. Atlantoje įvykusioje National Association of Colored People konferencijoje jų dvasiškis Rev. Benjamin L. Hooks pareiškė, kad dabar riaušės gali įvykti bet kurioje vietovėje bet kuriuo metu. Jisai analizavo rasinius neramumus Miami, Philadelphijoje, Chattanooga ir kitur.

Milijonas nesiregistravo

Boston. — Boston Globe laikraštis praneša, kad daugiau kaip 25 procentai jaunuolių, 19-20 metų amžiaus, kurie turėjo registruotis draftui pereitą mėnesį nesiregistravo, kaip valdžia reikalavo. Esą, beveik milijonas iš daugiau kaip keturių milijonų jaunuolių, gimusių 1960 ir 1961 metais, ignoravo ar kovojo prieš tokį parėdymą registruotis draftui.

Selective Service direktorius Bernard Rostker buvo numatęs, kad tik apie du procentai jaunuolių nesiregistruos, bet Boston Globe rašo, kad nesiregistravimo procentas labai įvairavo, nuo 7 procentų Phoenix iki 47 procentų Peoria (Ill.) miestuose. Chicagoje nesiregistravo 32 proc., Bostone—30 proc., Baltimorėje—31 proc., Kansas City—27 proc., Seattle, Washington, ir Nashville, Tennessee—22 proc. ir 13 proc. Dallas. Registracijos pareigūnai sako, kad ateinančių savaičių laikotarpyje paaiškės tik apytikris skaičius, o galutiniai duomenys bus tik lapkričio mėnesį, po prezidentinių rinkimų.

Vilniaus studentai atrado naują kometą

Vilnius. — Du Vilniaus valstybinio Vinco Kapsuko universiteto fizikos fakulteto studentai astrofizikai Kazimieras Černys ir Jovaras Petrauskas atrado planetą, kuri pavadinta Černio-Petrausko vardu. Ją taip įregistravo Tarptautinės astronomų sąjungos astronominių atradimų biuras Cambridge, MASS., JAV. Kometa yra maždaug 9-ojo ryškio ir greitai juda išilgai Berenikės Garbanų ir Skalikų žvaigždyno ribos, nueidama maždaug vieną laipsnį per parą.

Černio-Petrausko kometa yra pirmas dangaus kūnas, kurią pirmieji atrado Vilniaus astronomai. Pagal Tarybų Sąjungos Mokslų Akademijos nuostatus, atradėjai bus apdovanoti specialiais medaliais už naujo dangaus kūno atradimą.

Studentai Černys ir Petrauskas tą kometą atrado teleskopu, būdami ekspedicijoje laikiname stebėjimo bokšte ant Maidanako kalno Uzbekijoje. Tenai statoma Lietuvos TSR Mokslų Akademijos Fizikos instituto astronominių stebėjimų bazė. Tarybų Sąjungoje nėra geresnės vietos astronominiams stebėjimams, kaip Maidanako kalnas. Beveik visados giedras ir skaidrus dangus palengvino kometos atradimą.

Praėjo net aštuoniolika dienų, kol tą planetą pagal atradėjų nurodymus sugebėjo aptikti Šveicarijos astronomai. Cambridge astronomas Marsden apskaičiavo, kad ši planeta skrieja paraboline orbita, tai yra, atsiduria Saulės sistemoje pirmą kartą. Artimiausią Saulės orbitos tašką kometa praėjo birželio 22 d., o dabar ji tolsta nuo Saulės ir Žemės. Dabar ji yra maždaug už šimto milijonų mylių nuo Žemės. Kometos galvos skersmuo siekia daugiau kaip tūkstantį mylių, o jos uodega nutįsusi erdvėje ne mažiau kaip pusę milijono mylių.

Popiežius keliaus į Angliją

London. — Kaip bitės avilyje suūžė kai kurios grupės, kai tik buvo pranešta, jog popiežius Jonas Paulius II 1982 m. vasarą ruošiasi aplankyti Angliją. Tai būtų istorinis vizitas, nes jau daugiau kaip keturi šimtai tas kraštas nieko bendra neturi su Roma. Karalius Henrikas VIII-asis 1534 m. nutraukė ryšius su Vatikanu, kai popiežius Klementas VII-asis atsisakė pripažinti jo skyrybas su žmona.

Triukšmą kelią karingi protestantų dvasininkai iš šiaurinės Airijos ir Skotijos. Popiežių pakvietė Westminsterio kardinolas Basil Hume. Nors dar nežinomas tikslus popiežiaus kelionės maršrutas, bet jau esama aišku, kad jis nesilankysiąs šiaurinėje Airijoje, kur per pastaruosius vienuoliką metų žuvo per du tūkstančius žmonių kovoje tarp pusės milijono katalikų ir milijono protestantų.

Kai kas aiškina, jog ši

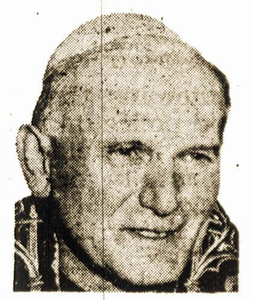

Popiežius Jonas Paulius II

popiežiaus kelionė ir Anglijos karalienės vizitas į Vatikaną šių metų spalio mėnesį susieti su princo Charles planais. Princas nori vesti Liuksemburgo princesę, kuri yra katalikė, o britų įstatymas draudžia tokią santuoką princui, jei jis nori pasilaikyti teises į Anglijos sostą.

Anglikonų bažnyčios galva—Canterbury arkivyskupas dr. Robert Runcie—pareiškė, kad popiežius esąs "welcome" Anglijoje.

Prieš policijos brutališkumą

Šioje nuotraukoje matome vaizdą Philadelphijos mieste grupės žmonių prie policijos stoties rugpjūčio 25 dieną. Ji susideda iš juodųjų philadelphiečių. Mat, policininkas nušovė vieną juodą jaunuolį, tai apie 600 žmonių susirinko užprotestuoti.

Nors demonstracija buvo visiškai rami, bet ją pasitiko ir brutališkai lazdomis mušė aukštai ginkluota policija. Labai daug demonstrantų sužeista.

Dar kartą Philadelphijos policija pademonstravo savo nepateisinamą brutališkumą.

LAISVĖ LITHUANIAN WEEKLY

PUBLISHED BY THE LITHUANIAN COOPERATIVE PUBLISHING SOCIETY, INC.

Published Fridays, except in case of holidays

102-02 LIBERTY AVENUE, OZONE PARK, N. Y. 11417

Entered as second class matter at the Post Office of Jamaica, N. Y.

Established April 5, 1911

ANTHONY BIMBA, Editor in chief

EVA T. MIZARA, Editorial Assistant & Business Manager

SUBSCRIPTION RATES:

United States, per year $12.00	United States, per 6 months...$6.50
Canada, Lat. Amer., per year .$15.00	Canada, Lat. Amer., 6 months .$8.00
Foreign countries, per year ...$15.00	Foreign countries, 6 months ...$8.00

Koks skirtumas?

Amerikos marksistai (ir ne būtinai tik marksistai, bet ir šiaip už socializmą stoją žmonės) jau no seno laikosi maždaug tikios teorijos apie mūsų šalies dvi didžiasias partijas, respublikonus ir demokratus:

Abi partijos yra valdančiosios, kapitalistinės klasės įnagiai. Bet republikonai yra **parinktasis**, labiau pageidaujamas (preferuojamas) valdančiosios klasės įnagis, per kurį kapitalistinė klasė, ypatingai monopolistinės korporacijos ir karinis agregatas, nori valdyti—kai tas galima. Demokratai yra kaip ir **rezervo** įnagis, įnagis, kurio griebiamasi, kuomet reikia daryti nuolaidas, koncesijas, liaudies pageidavimams, dirbančiųjų žmonių reikalavimams.

Ar ta teorija atitinka tikrovei šiandien, ar ne? Pagrindiniai—taip. Bet tuom dar viskas nesibaigia. Klaida priimti tą teoriją dogmatiškai ir numoti ranka į visokių reformų ir koncesijų galimybę, kuri darosi aktuali, kai liaudies jėgos verčia valdančiąją klasę pasitenkinti valdymu per savo "rezervinį" įnagį. Tokia buvo padėtis Roosevelto laikais, kuomet per Naujosios Dalybos (New Deal) reformas darbo žmonės išsikovojo iš plėšraus kapitalo nasrų eilę nuolaidų, kurių ir labiausiai atsilikusios valdančiosios klasės jėgos nedrįsta bandyti atimiti: nedarbo pašalpa, socialinis saugumas, kai kurios pamatinės unijinio organizavimo teisės.

Kaip dabar? Jeigu mes atydžiai perskaitome republikonų ir demokratų konvencijose priimtas platformas, mes matome bent paviršutinišką didžiulį skirtumą. Jeigu mes įsisamonime į tų dviejų konvencijų atmosferas, skirtumas dar didesnis.

Demokratų konvencijoje pirmu kartu Amerikos JV istorijoje moterys sudarė delegatų pusę. Pirmu kartu Juodieji, Indėnai ir ispaniškai kalbantieji amerikiečiai buvo atstovauti proporciniai jų skaičiui gyventojų tarpe. Unijistai irgi buvo neblogai atstovauti, nors, žinoma, jų tarpe vyravo unijų reformistinis sparnas. Taipgi delegatų tarpe buvo daug jaunimo, didžiųjų miestų veiklių vietinių reikalų darbuotojų . . .

Republikonų partijos konvencijoje visai kitokia Amerika buvo atstovauta. Delegatų didžiulę daugumą sudarė balti valdančiosios ar bent pasiturinčiosios klasės amerikiečiai, Vakarinio pakraščio ir Pietvakarių labiausiai atsilikę "nauji kapitalistai", senoviški šovinistai, country clubs (prašmatnių užmiestinių klubų) nariai, kai kurių fundamentalistinių protestantų sektų ultra-reakcininkai—vienu žodžiu Reagano rūšies žmonės.

Nestebėtina, kad tuo tarpu, kai demokratai pasisakė už lygias teises moterims, už geresnį medicinišką aptarnavimą žmonėms ir eilę kitų reformų, republikonai, nežiūrint kai kurių kamoflažinių frazių, pagrindiniai pasisakė už grįžimą į hooverinius laikus.

Ar tas reiškia, kad mes remiame demokratus? Ne, Pripažint, kad per demokratų partiją liaudis gali labiau paveikti sistemą, nereiškia, kad mes atsisakome kovos už tos visos sistemos pakeitimą į geresnę, būtent—socialistinę. Tas reiškia, kad mes remiame pastangas su laiku organizuoti tikrai masinę darbo žmonių partiją.

Ruoškimės "Laisvės" 70 m. sukakties minėjimui 1981-aisiais metais

Kas ką rašo ir sako

KAI PASMERKIMAS REIŠKIA PAVYKIMĄ

Chicagos lietuviškų kunigų organas rugpjūčio 21 d. įdėjo žinią iš Romos "Sovietinė klasta neatsiekė tikslo", kurioje, tarp kitko, sakoma;

"Įtakingas Romos dienraštis "Il Tempo" rugpjūčio 2 d. laidoje pateikia savo korespondento Francobaldo Chiocci pranešimą iš Maskvos apie susitikimą su katalikų ir stačiatikių kunigais, kurie sovietinės valdžios iniciatyva buvo atsiųsti į olimpiadą tariamai pasirūpinti tikinčiųjų atletų dvasiniais reikalais. Katalikų atletų čia jau nuo pirmųjų olimpiados dienų laukė trys kunigai: iš Rygos atsiųstas latvis Jonas Vaivods ir du lietuviai—vilnietis Paulius Kučinskas ir panevėžietis Gediminas Šukys.

Italijos ir Austrijos atletai į olimpiadą atvyko su savais kapelionais. Dienraščio "Il Tempo" korespondentas pažymi, kad italų sportininkų kapelionas kun. De Pamfilis mėgino susidraugauti su iš Lietuvos atsiųstais kunigais. Bet greitai buvo pastebėta, kad jie yra nuolat sekami specialaus valdžios pareigūno. Dėl to į klausimus apie Bažnyčios padėtį Lietuvoje arba visai neatsakydavo arba apsiribodavo tiktai bendrybėmis. Italų atletai ir žurnalistai dalyvaudami lietuvių kunigų aukojamose šv. Mišiose, pastebėjo, kad eucharistinėje maldoje buvo ištariamas ne Vilniaus vyskupo, o tik vyskupijose valdytojo vardas".

Kunigų laikraštis sapalioja nesąmonę. Niekas tų suvykusių kunigų nesekiojo ir nepersekiojo. Laike vizito jie laisvai susieidavo ir tardavosi religijos klausimais.

"Draugo" protestas ir kunigų sąskrydis tiktai dar kartą patvirtina Tarybų Sąjungoje, taip pat, žinoma, ir Tarybų Lietuvoje, buvimą pilnos religinės laisvės.

LIETUVOS KAIMAS, ŽEMDIRBIAI IR MENAS

Tik dabar mus pasiekusiame žurnale "Švyturys" (1980-15) Sigizmundas Šimkus rašo:

"Skuodo rajono Luknės kolūkyje formuojasi dailės galerija, kurioje žymiausia vieta tenka geriausių, gamyboje pasižymėjusių kolūkiečių portretams. Dvi vasaras ūkyje kūrybinius seminarus buvo surengę Klaipėdos miesto dailininkai. Iš jų sukurtų darbų ūkyje liko net 27 tapybos ir grafikos kūriniai. Šių metų pavasarį Luknės kolūkyje dvi savaites dirbo aštuoni tapytojai iš Vilniaus—nusipelnę meno veikėjai B. Uogintas ir S. Jusionis, Respublikinės premijos laureatas V. Ciplijauskas, dailininkai V. Gurskis, A. Kliauga, R. Kunca, M. Skudutis ir B. Uogintas (jaunesnysis). Tapyta iš natūros, pozavo dažnai savo darbo vietose gamybos pirmūnai, darbo veteranai, Vyravo gera kūrybinė atmosfera. Buvo nutapyta apie 70 paveikslų, dalį jų autoriai padovanojo ūkio galerijai ir patiems kolūkiečiams. Apie du šimtus kolūkiečių susirinko kultūros namuose į naujų darbų parodos atidarymą. Jie gėrėjosi vienos geriausių respublikos melžėjų Juzefos Gaubienės, vairuotojo Augusto Kadagio, fermos vedėjo Jokūbo Saukaičio, traktorininko Algio Jonušo, melžėjos Onos Vaikienės ir kitų portretais. Dailininkai nesiribojo vien darbu šiame ūkyje, o nutapė keletą paveikslų, kuriuose užfiksavo Mosėdžio, Salantų, Skuodo vaizdus, pavaizdavo Žemaitės gimtinę.

Tapytojų draugystė su žemdirbiais praturtino Luknės kolūkio gyvenimą ir paliko gerą pėdsaką. Labai gražiai ir prasmingai pagerbiamas darbštus žemdirbys, kai jo portretą nutapo žinomi respublikos dailės meistrai."

Kolūkio dailės galerijoje.

IŠ DAUGYBĖS ŠALIŲ SVEČIAI ŽAVISI TARYBŲ LIETUVOS SOSTINE VILNIUMI

Rugpjūčio 13 dieną Lietuvos dienraštyje "Tiesa" skaitome:

"Rugpjūčio 12 d. į Vilnių atvyko didelė diplomatinių atstovybių vadovų, akredituotų Tarybų Sąjungoje, grupė. Į ją įeina nepaprastieji ir įgaliotieji ambasadoriai: ČSSR—Čestmiras Lovetinskis, Kuveito Valstybės—Adelis Nadžmedinas Džarahas, Bangladešo Liaudies Respublikos—Mirza Rašidas Ahmadas, JSFR—Markas Orlandičius, Nigerio Respublikos — Mahamanas Karimu, Ekvadoro—Franciskas Urbina Ortisas, Irano Islamo Respublikos—Mohamadas Mokris, Kamerūno Jungtinės Respublikos—Pjeras Mvondo Šė, Ugandos Respublikos—Ernestas Rusita, MLR—Dachynas Gotovas. Zairo Respublikos—Kabėja Mukeba, RSR—Trajanas Dudašas, Brazilijos—Sizinijas Pontesas Nogeria, KLR—Jan Šoučženas, Meksikos—Antonijas Kariljas Floresas, Aukštutinės Voltos Respublikos—Lonku Olivjė Kini, laikinieji reikalų patikėtiniai(EAR—I. S. Vahba, Afganistano Demokratinės Respublikos—M. S. Daneždžas. Benino Liaudies Respublikos—D. Dohu, Liberijos Respublikos—M. Kelis, Sirijos Arabų Respublikos—B. Harufas, BLR ambasados atstovas N. Kandaraševas.

Diplomatinių atstovybių vadovus kelionėje lydi TSRS URM protokolinio skyriaus vedėjo pavaduotojas P. Krylovas ir TSRS URM Artimųjų Rytų skyriaus vedėjo atsakingi TSRS URM darbuotojai.

Vilniaus aerouoste svečius sutiko Lietuvos TSR užsienio reikalų ministras V. Zenkevičius, Vilniaus miesto Liaudies deputatų tarybos vykdomojo komiteto pirmininko pirmasis pavaduotojas K. Kačonas, kiti oficialūs asmenys."

Svečiai, žinoma, buvo supažindinti su klestinčiu kultūriniu ir ekonominiu gyvenimu ne tik Vilniuje, bet ir visoje Tarybų Lietuvoje.

RELIGIJA SMUNKA, ATEIZMAS KYLA

Istorijos mokslų daktaras Jonas Aničas savo straipsnyje "Klerikalinės propagandos paradoksai" ("Tiesa", rugpj. 22 d.) rašo:

"Šiuolaikinei klerikalinei propagandai apskritai nebūdinga pripažinti tolydžio gilėjančią religijos krizę. Atvirkščiai, visokiais būdais siekiama paslėpti nuo visuomenės akių krizės požymius. Tačiau, kita vertus, nesunku pastebėti bažnytininkų sluoksniuose didėjanti nerimą dėl šio reiškinio. Kapitalistinių šalių katalikų sociologai, teologai bei filosofai vis dažniau iškelia faktus ir reiškinius, liudijančius, kaip žlunga šiuolaikinio žmogaus religinio tikėjimo pagrindai, deformuojasi visa jo religinės pasaulėjautos struktūra, sparčiai gilėja pagrindinių krikščionybės principų devaluacija. Beje, analogiški dalykai kelia nerimą ir kitų konfesijų pasekėjams.

Suprantama, katalikų bei kitų konfesijų ideologai nepajėgia moksliškai paaiškinti religijos krizės priežasčių. Idealistinė metafizinė metodologija ir klasinės pozicijos neleidžia jiems suvokti, kad sekuliarizacija yra sudėtinė buržuazinės ideologijos krizės dalis, kad tai objektyvus visų socialinio ir dvasinio visuomenės gyvenimo pusių atsipalaidavimo nuo bažnyčios ir religijos įtakos procesas. Jie negali suprasti, jog svarbiausias buržuazinės visuomenės sekuliarizacijos veiksnys yra klasių kova, socialinis liaudies masių, tarp jų ir tikinčiųjų, prabudimas, jų aktyvus dalyvavimas judėjimuose už pasaulio pertvarkymą socialinio teisingumo pagrindais. Tačiau tie autoriai kartais labai ryškiai parodo nūdien gilėjančios religijos krizės faktus bei reiškinius ir pateikia nemažai medžiagos moksliniams apmąstymams."

Antanas VAIVUTSKAS

Eidamas 65-uosius metus, mirė aktyvus spaudos darbuotojas, revoliucinio judėjimo dalyvis, Lietuvos TSR nusipelnęs kultūros veikėjas Antanas Vaivutskas.

Antanas Vaivutskas

Gimė A. Vaivutskas 1916 m. kovo 23 d. Skapiškyje, Kupiškio rajone, bežemių valstiečių šeimoje. 1926 metais su tėvais emigravo į Braziliją, kur įsijungė į šios šalies darbininkų kovą už gyvybines teises. 1931 metais A. Vaivutskas įstojo į Brazilijos komunistinę jaunimo sąjungą, po metų—į Brazilijos komunistų partiją.

Brazilijoje A. Vaivutskas 1933 m. pradėjo aktyviai bendradarbiauti komunistinėje spaudoje, rizikuodamas gyvybe dirbo pogrindinėje spaustuvėje, pažangiame nelegaliame Brazilijos lietuvių laikraštyje "Mūsų žodis". Už revoliucinę veiklą buvo suimtas, žvalgybos kankintas. Su San Paulo lietuvių komunistų pagalba A. Vaivutskui pavyko 1937 m. pabėgti į Urugvajų. Čia nuo pat pirmos dienos jis dirbo pažangiame Urugvajaus lietuvių laikraštyje "Darbas", 1942-1952 m. buvo jo redaktorius. Nuo 1941 metų A. Vaivutskas priklausė Urugvajaus komunistų partijai, aktyviai veikė profsąjungose, buvo urugvajaus lietuvių centro pirmininkas.

1952 metais A. Vaivutskas su šeima grįžo į Lietuvą, buvo pažangiųjų užsienio lietuvių laikraščių korespondentas informuodamas juos apie Tarybų šalies gyvenimą. Komunistine publicistika, kovos aistra dvelkią A. Vaivutsko straipsniai, prisiminimai apie revoliucinį judėjimą buvo spausdinami taip pat "Tiesoje", "Gimtajame krašte", žurnaluose. Iš ispanų kalbos A. Vaivutskas išvertė keletą grožinės literatūros knygų.

Nuo 1957 metų A. Vaivutskas—Tarybų Sąjungos Komunistų partijos narys. Jo visuomeninė veikla buvo ivertinga valstybiniais apdovanojimais.

Antano Vaivutsko, komunisto, darbininko, žurnalisto, nuoširdaus žmogaus gyvenimas—tai revoliucinio pasiaukojimo pavyzdys. Jo šviesus paveikslas ilgam išliks draugų širdyse. **Grupė draugų**

Remkite Laikraštį "LAISVĘ"

Lietuvoje naftos chemijos pirmagimis kaupia jėgas

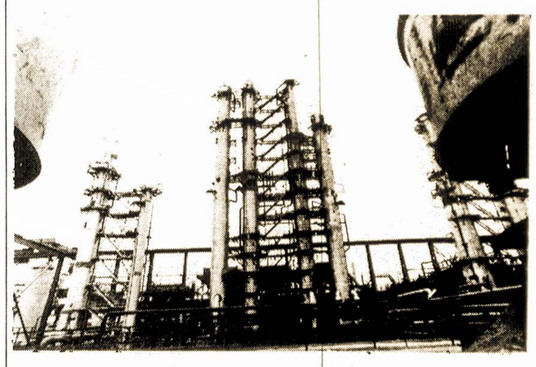

Pirmosios technologinės linijos fragmentas. A. Dilio nuotr.

Pirmieji ešelonai su mazutu, dizeliniu kuru, benzinu išsiųsti vartotojams iš Mažeikių naftos perdirbimo įmonės. Tai pasiekti nebuvo lengva, juk tokių sudėtingų darbų nėra buvę nė vienoje Lietuvos įmonėje.

Didžiuliame 500 hektarų plote išaugo gamybiniai korpusai—žaliavos ir gatavos produkcijos sandėliai, nutiesta šimtai kilometrų inžinierinių komunikacijų. Energiją ir šilumą statybai tiekia specialiai pastatyta šiluminė elektrinė.

Greta jau veikiančių gamybinių objektų toliau vyksta statyba. Kai bus pasiektas visas projektinis pajėgumas, Mažeikių naftos perdirbimo įmonė visiškai aprūpins respubliką naftos produktais. Dėl to Tarybų Lietuvos liaudies ūkis, kurio pusę kuro balanso sudaro skystasis kuras ir dujos, galės pustrečio karto sumažinti išlaidas jų transportavimui.

Statybos neatpažįstamai pakeitė kažkada buvusį nedidelį provincijos miestą Mažeikius. Jo naujuose mikrorajonuose jau gyvena daugiau žmonių, negu visame senajame mieste. Netrukus čia išaugs modernūs kultūros namai, ryšių kompleksas, kiti kultūriniai ir buitiniai pastatai.

LAIŠKAI

August 25, 1980

Mielos draugės ir draugai, "Laisvės" darbuotojai, linkiu Jums tvirtos energijos ir geros sveikatos Jūsų kilniame darbe.

"Laisvės" paramai siunčiu $100.

Paul Pajuodis
London, Ont., Canada

GLAD TO HEAR YOU'RE FEELING BETTER

The news that you are better
Is very good to hear—
It means that your recovery
Is really very near,
So just keep on improving,
Relax, get lots of rest,
And almost before you know it
You'll once more feel
your best!

$20 to "L." $20,000 Fund.

Mrs. Anna Dockus [Demskis]

Miela Ievute,

Pirmiausiai turiu padėkoti už suteiktą galimybę man aplankyti mano gimtinę, mano tėvų, senelių ir prosenelių kraštą, mūsų visų numylėtą Lietuvą.

Truputį pavargau, bet viskas užmiršta, rodos norėčiau vėl apsisukti ir vėl sugrįžti ir vėl sveikinti mūsų krašto tautiečius.

Lietuva gražus kraštas, visur skamba dainos, o ypatingai šią vasarą teko pirmą kartą išgirsti ir pabūvoti su savo draugais, giminėmis ir pažįstamais garsioje Dainų ir šokių šventėje. Kažkas nepaprasto! Esu labai patenkinta. Nors oras buvo šlapias ir gana šaltokas, bet įspūdžių labai daug parsivežiau į namus.

Man, manau, gal ir kitiems draugams, tai buvo didžiausia dovana, kada pasakė, kad mes galime važiuoti aplankyti savo gimines. Tai mano akys tikrai nušvito. Na, ir traukiau link Dzūkijos.

Tėviškėje pabuvau 9 val. Nors lietus lijo su perkūnija, bet vėliau pradėjo saulutė šviesti ir buvo gana gražus oras.

Labai džiugu ir linksma matyti mūsų šalyje—Lietuvoje padarytą didelę pažangą visur, žemės ūkio srityje, moksle, medicinoje, liaudies švietime ir visur kitur. Turėtume visi džiaugtis ir dažniau lankyti mūsų tėvų kraštą—Lietuvą?

Beviešėdama Lietuvoje suradau vieną "Laisvės" prenumeratą. Ar ne džiūgu? Jeigu mes kiekvienas lankęsis Lietuvoje būtume parvežę po vieną, tik po vieną skaitytoją, tai būtume šiek tiek laikraštį praturtinę.

Esu Jums už viską labai dėkinga. **Malvina Bručienė**

"LAISVEI" IŠ KAPSUKO

KRAŠTOTYRINĖ EKSPEDICIJA RUSNĖJE

Įdomios tos kraštotyrinės ekspedicijos. Pavargsti, tai pavargsti, bet pamatai naujų žmonių, vietovių, išgirsti įvairių dainų, prisiminimų ir t. t.

Šiemetinė kompleksinė kraštotyrinė ekspedicija buvo žymiai gausesnė negu ankstesnės, dalyvavo apie 110 žmonių iš visos Lietuvos. Greta jaunos kartos atstovų čia aktyviai dirbo ir veteranai, kaip M. Čilvinaitė, J. Gaidulis, J. Dovydaitis. Labai malonu buvo susipažinti su žymiuoju mūsų archeologu V. Urbonavičium, K. Donelaičio skulptūrinio portreto autorium. Reikalinga pasakyti, kad V. Urbonavičiaus darbų, t. y. atkurtų portretų pagal surastas kaukoles yra ir daugiau, tame skaičiuje ir pas mus Kapsuke. Šis mūsų archeologas yra ne tik puikus savo srities specialistas, bet taip pat aistringas filmuotojas, geras pasakorius. Važiuojant panemuniais jis detaliai nurodė svarbesnių mūšių, lietuvių ir kryžiuočių pilių vietas, daug papasakojo apie piliakalnius, taip kad kelionė neprailgo.

Mūsų pagrindinis tikslas buvo surinkti galimai daugiau medžiagos monografijai apie Rusnę, šį savitą Lietuvos kampelį. Kiekvienas buvo gavęs po konkrečią užduotį. Kadangi aš priklausiau prie istorikų grupės, mano tema—"Rusnės visuomeninis ir kultūrinis gyvenimas XIX a. pabaigoje ir XX pradžioje. Iš pirmo žvilgsnio nieko ypatingo, bet paskui pasirodė, kad reikalinga gerai pasitempti. Svarbiausia, kad beveik visa medžiaga yra Vilniaus ir Kauno archyvų specfonduose. Na, bet čia padėjo Šilutės kraštotyros muziejus, senas vietos gyventojas, Rusnės žvejų žvejys Erčius Jurgenaitis. Tai irgi labai įdomi ir spalvinga asmenybė, vaikštanti Rusnės enciklopedija; nežiūrint garbingo amžiaus jis iki šiol viskuo domisi, viską nori žinoti. Nieko nuostabaus, kad pas jį visad daug svečių. Nuotraukose matome jį Lenkijos, Vengrijos, Vokietijos DR ir kt. ministrų ir šiaip žymių asmenų tarpe. Gerai jis prisimena ir A. Sniečkų, su kuriuo buvo geruose santykiuose.

Labai trukdė darbą nepastovus oras, čia gražu giedru, čia, žiūrėk, lietus pliaupia. O tokie gamtos "prajovai" turėjo nemažai įtakos ir žemės ūkiui Rusnėje. Pernai ūkis buvo milijonierius, o šiemet orų dėka kiek nusmuko. Bet rusniškiai nenusimena. Atsigriebsim, sako.

Vietinių gyventojų Rusnėje išliko mažai. Gal kokios penkios šešios šeimos. Kiti išmirė arba repatriavo į abejas Vokietijas.

Todėl rinkom dainas, pasakas, prisiminimus, išsireiškimus ne tik iš vietinių žmonių, bet ir iš naujai atsikėlusių, čia gyvenančių nuo 1945-46 metų.

Beje, neminėjau paties svarbiausio. Atvykimo proga buvo išvirta keli katilai žuvienės pagal E. Jurgenaičio spec. receptą. Šveitėm, net ausys linko. Na, o po to krikštynos. Reikėjo paliesti po tinklu grupelei dalyvių ir tada su tam tikru krapylu, pamirkytu vandenyje, būdavo krikštyjama. Galima buvo iškristi iš juoko, kai moterys po tinklais stengėsi išsaugoti savo šukuosenas, bet nelabai padėjo. Na, o po to užsigardžiavimas rusniškiu alučiu šnekučiu su skania užkanda. Kulminacija—dainos, šokiai ir žaidimai. Skambėjo visa Rusnė.

Taip slinko mūsų dienos.

Turi Rusnė savo įdomybių. Tai kapinaitės iš XVIII amžiaus, su senais užrašais, vandens perpumpavimo stotys, potvynių metu perpumpuojančios vandenį iš pakilusių Skirvytės, Pakalnės upių į specialius kanalus, senesni pastatai, kurie netrukus bus restauruojami ir t. t.

Per visą buvimo laiką užrašėm 260 dainų, 290 pasakų, 300 vienetų smulkios tautosakos, virš 1000 gyvosios kalbos žodžių ir t. t.

Laikas netruko prabėgti. Paskutinėm dienom viską susumavom perdavėm savo vadovams, surengėm šaunų atsisveikinimo vakarą, kur kiekviena grupė pasirodė su savo improvizuota programa ir sekančią dieną—vėl į namus, kad susitiktumėm kitais metais naujoje vietoje.

V. Gulmanas

Ekspedicijos grupė ruošiasi žygiui. V. Gulmano nuotr.

Kraštotyros veteranė M. Čilvinaitė ir archeologas v. Urbonavičius. V. Gulmano nuotr.

ŽMOGAUS SVEIKATA IR JOS APSAUGA LIETUVOJE

Lenktynės su miokardo infarktu

Penkiasdešimt ketverių metų vyriškiui, dirbančiam įtemptą dispečerio darbą, ėmė dilgčioti širdį. Et, niekai, pamanė: praeis savaime. Bet po trejų metų vėl pasikartojo širdies skausmai. Šį kartą—kur kas stipresni.

Kauno III ligoninės centrinėje poliklinikoje veikiančiame išeminės ligos skyriuje medikai nustatė: ikiinfarktinė būsena. Ligonis iš karto buvo paguldytas į respublikinės Kauno klinikinės ligoninės išeminį skyrių.

Nuo to momento prasidėjo lenktynės su didžiuoju pavojumi—miokardo infarktu. Kauniečių mokslininkų duomenimis, daugiau kaip pusė mirusiųjų nuo miokardo infarkto atsisveikina su pasauliu staiga, nesuspėję kreiptis į gydytoją. Tos pirmosios susirgimo valandos ar net pusvalandis yra pavojingiausias laikotarpis. Dažniausiai nepataisoma nelaimė įvyksta dėl staiga atsirandančių širdies ritmo sutrikimų. Medicina jau pajėgi tą grėsmę pašalinti tik reikia veikti labai greitai.

Šiuo konkrečiu atveju pavojaus būta dar didesnio—kaip vėliau paaiškėjo, ligonis prieš trejetą metų, pats to nejausdamas, persirgo pirmąjį infarktą. Poinfarktinį randą širdyje rodė rentgeno nuotrauka. Beje, panašiai pirmąjį infarktą "pravaikščiojo" 40 procentų staiga mirusių ligonių.

Išeminė širdies liga laikoma sunkiausia šio amžiaus medicinos problema. Jai spręsti 1971 m. akademiko Zigmo Januškevičiaus iniciatyva prie Kauno medicinos instituto buvo įsteigtas širdies ir kraujagyslių sistemos fiziologijos ir patologijos mokslinio tyrimo institutas.

Institutas bendradarbiauja su 50 TSRS mokslo centrų, atlieka bendrus tyrimus pagal socialistinių šalių programą, dalyvauja Pasaulinės sveikatos apsaugos organizacijos tarptautinėse mokslinio tyrimo programose, pagal TSRS susitarimą su JAV tiria širdies ritmų sutrikimus.

Institute dirba beveik dešimties specialybių mokslininkų. Veikia medicininės kibernetikos, membranų fizikos, biologiškai aktyvių medžiagų sintezės, medicininės psichologijos ir kitos laboratorijos. Kardiologinės klinikos palatos aprūpintos monitoriais, automatiškai sekančiais ligonių gyvybinių funkcijų parametrus. Automatinė elektrokardiogramų analizavimo sistema įgalina per pusę minutės charakterizuoti paciento širdies veiklą. Papildomų įtaisų pagalba elektroninė skaičiavimo mašina gali priimti kardiogramas iš bet kurio respublikos kampelio ir momentaliai ryšių kanalais "grąžinti atgal" medicininę išvadą. Per parą šis automatinis diagnostikas gali priimti kardiogramas iš bet kurio Lietuvos kampelio ir momentaliai ryšių kanalas "grąžinti atgal" medicininę išvadą. Per parą šis automatinis diagnostikas gali išanalizuoti 1500 kardiogramų. Tai didelis pagalbininkas masiniuose profilaktiniuose gyventojų sveikatos patikrinimuose.

Profilaktika—etapinės kardiologinės pagalbos sistemos pagrindas. Ta sistema apima gydymą, jų medicininę bei socialinę reabilitaciją ir nuolatinį sekimą specializuotame dispanseryje.

Mūsų pažįstamą gydytoją, sėkmingai įveikusį miokardo infarktą, sutikome . . . Palangoje, raiškių architektūrinių formų pastate, užimančiame vos ne visą kvartalą. Čia, Nidos gatvėje, įsikūręs širdies ir kraujagyslių sistemos fiziologijos ir patologijos mokslinio tyrimo instituto filialas.

Širdininkai Palangoje? Užuot pasukę į kiaurus metus veikiančius balneologinius kurortus—Druskininkus, Birštoną, Likėnus? Filialo vedėja, medicinos mokslų daktarė, profesorė Danguolė Žemaitytė sako:

— Mūsų tikslas—patikrinti, kaip Palangos kurorto faktoriai veikia ligonius, persirgusius išemine širdies liga, nustatyti gydymo efektyvumą trečiame reabilitacijos etape ir ieškoti efektyvesnių poveikio priemonių. Ligoniai mums siunčiami ne tiesiai iš stacionaro, bet iš instituto profilaktoriumo, įsikūrusio Kaune, Panemunėje.

Reabilitacinio centro paskirtis—kuo greičiau grąžinti persirgusius į normalų darbingą gyvenimą. Gydytojams talkininkauja inžinieriai, matematikai, medicininio profilio psichologai, fizkultūros metodininkai. Psichologai ir neurofiziologai tiria jų psichinės veiklos būklę, galvos smegenų žievės veiklą, stebi, kaip ligonis ilsisi, miega. Gydomosios fizkultūros specialistai palaipsniui treniruoja jo organizmą, gydytojai kardiologai nuolatos kontroliuoja širdies veiklą. Tam panaudojama pati moderniausia aparatūra: jos sukaupta informacija operatyviai lyginama su subjektyvių stebėjimų duomenimis. Štai procedūriniame kabinete ligonis mina trenažinio dviračio pedalus. Krūtinė, galva, kojos, rankos apraizgytos laidais. Davikliais pritvirtinti prie kūno, jie siunčia informaciją į aparatus, kurie fiksuoja širdies ritmą, kraujotaką, kitų organų funkcijas. Diagnostinė aparatūra užrašyti duomenys keliauja į skaičiavimo centrą. Čia informacija ne tik kaupiama ir analizuojama, bet distanciniu būdu perduodama į respublikos Mokslų Akademijos Matematikos ir kibernetikos instituto skaičiavimo centrą, kur yra kaupiami ilgalaikiai duomenų apie kiekvieną ligonį bankai. Iš ten bet kuriuo metu gali gauti informaciją ir Kauno kardiologai.

— Pradėjus veikti kardiologiniam centrui Kaune,— pasakoja akademikas Z Januškevičius,—baigtas pirmasis mūsų darbų etapas, trukęs daugiau kaip dešimt metų. Mums belieka išnaudoti privalumus, kuriuos teikia socialistinė sveikatos apsaugos sistema. Kapitalistinėse šalyse yra ir puikių ligoninių, ir puikių priemonių, bet nėra vieningos sistemos. Mūsų šalyje įmanoma ligonį laikyti medikų globoje nuo pirmųjų susirgimo minučių iki jis pasveiks, kol atsistatys jo darbingumas, ir po to jis dar ilgai bus prižiūrimas. Lenktynėse su miokardo infarktu turi nugalėti žmogus.

Eimutis Balaišis

AŠTUONIOS DIENOS AFGANISTANE

FILIPAS BONOSKIS

Tąsa iš praeito num.

Net patys korespondentai sakėsi pastebėję tik „kai kuriuos didelio karinio kontingento buvimo požymius". Užtat atsirado anoniminių diplomatų, afganų „pabėgėlių", kurie, aišku, taip pat buvo bevardžiai, „sukilėlių" arba „šaltinių", irgi neįvardintų, kurie esą matę „atkaklius mūšius". Bet kurgi?

Amerikos žurnalistų pranešimai buvo tokie šokiruojantys, kad kitų šalių korespondentai noromis nenoromis atkreipė į juos dėmesį ir ėmė ieškoti dezinformacijos šaltinio. Štai ką Londono laikraštyje „Observer" sausio 20 dieną rašė Ijanas Meiteris:

„Amerikiečių ambasada čia karštligiškai tiekia Amerikos korespondentams klaidingą informaciją, gerokai padidindama rusų kariuomenės kontingentą, nukautųjų skaičių ir ginkluotų susidūrimų mastą".

Neturėdami ką pranešti, korespondentai griebėsi „gandų". Sausio 8 dieną agentūros AP korespodentas Kabule, nerasdamas jokios kitos informacijos, perdavė gandus, išgirstus iš — ir vėl! — anoniminių diplomatų apie čia neva vykdomas „slaptas" mirties bausmes. Ir čia pat išsidavė, pareikšdamas, kad Amino parankinių kūnai buvo „laidojami masiniuose kapuose kalvų šlaituose šalia kalėjimo".

Tokius „pranešimus" iš Kabulo skelbė agentūra AP. O paskui prasidėjo dar nuostabesni dalykai. Būdami Kabule, šiame okupuotame mieste, kaip jį vadino Vakarų laikraščiai, Anglijos ir „Amerikos balso" korespondentai staiga ėmė siųsti pranešimus... iš Pakistano! Sausio 10 dieną „Herald Tribjun" paskelbė pranešimą antrašte „Tarybinės karinės pajėgos telkiamos Pakistano pasienyje". Jame rašoma, kad „trys keliauninkai sakosi matę apie 20 didelių transportinių lėktuvų, atgabenusių pastiprinimus".

„Trys keliauninkai matę", ir viskas. Iš tų trijų smilčių, kurias pažėrė „trys keliauninkai", laikraštis ima statyti dangoraižį. „Pranešama, kad Kandahare, stambiame kryžkelių centre pietvakarinės dykumos pakraštyje, rusai jau sutelkė 5.000 kareivių..."

Viena pora kojų, žinoma, negali visur subėgioti ir patikrinti kiekvieną gandą, kiekvieną klastotę, kiekvieną „diplomatinį" pranešimą. Įmanoma patikrinti gandus, skleidžiamus apie Kabulą, bet neįmanoma patikrinti, ar teisingi pranešimai apie tai, kas dedasi kitur, už miesto ribų. Bet štai iš Vakarų radijo stočių tu išgirsti, kad vyksta mūšiai tiesiog po tavo viešbučio langais. O tu, pažvelgęs pro langą, matai tik kašmaką dėvinčią moterį, einančią pro šalį. Ir tada tu drąsiai, pasiremdamas iškalbingu patyrimu, gali daryti išvadą, kad tų pačių radijo stočių pranešimai apie „įnirtingus mūšius", vykstančius Chibero perėjoje ar kitur, yra melas. Jeigu jos tave informuoja, kad „rusai" užpuldinėjami turgavietėse, o, išėjęs pasivaikščioti po turgavietes ir, kaip įprasta, pasiderėdamas dėl kokio niekučio, sutinki ten ir Čikagos „Tribjun" korespondentą (deja, nežinai, ką jis rašinėja savo laikraščiui), ir joks pavojus negresia nei tau, nei „Vakarų žurnalistui", nei rusams, taip pat vaikštinėjantiems tarp prekystalių, tada leidi sau galvoti, kad visi tie jų pranešimai apie įvykius kitose vietovėse tėra ciniškas melas.

Bet kodėl jie taip beatodairiškai melavo?

Laikas. Laikas buvo pagrindinis veiksnys. Dž. Karteriui kuo skubiausiai buvo reikalingi pranešimai iš paties Afganistano, kad galėtų prastumti Suvienytųjų Nacijų Organizacijoje rezoliuciją Afganistano klausimu. Jis ketino paskelbti, jog Amerikos interesai dabar reikalauja Amerikos įsikišimo, jog ne veltui sukurtas „greito reagavimo korpusas" ir imtasi kitų priemonių, kad galima būtų veikti bet kurioje situacijoje ir bet kurioje pasaulio vietoje, kur tik „metamas iššūkis Amerikos interesams". Žinoma, „Afganistano istorija" jam buvo ne mažiau reikalinga ir siekiant pergalės prieš Kenedį savo partijoje, ir pergalės prieš respublikonus prezidento rinkimuose.

Baisus suokalbis prieš amerikiečių tautą buvo brandinamas pačiuose Baltuosiuose rūmuose. Jis užklupo amerikiečius nepasiruošusius. Leisdama dislokuoti NATO raketas savo žemėje, į pelėkautus pateko ir Europa, t. y. Vakarų Europa, nes jos lyderiai, nors paprastai ir ne tokie naivūs, patikėjo Karteriui, kai šis užtikrino juos, kad JAV kongresas pritars SGA-2, kuri patikimai apsaugosianti juos nuo nežabotų ginklavimosi varžybų. Dabar gi Dž. Karteris pareiškė, kad SGA-2 padedama į lentyną, kad dėl jos net nebus diskutuojama. Jis net bandė prakišti mintį, kad jis (ir jo šalininkai) laiko galimu paaukoti Vakarų Europos interesus. Tai, girdi, esą korta, kurios galima griebtis, susidarius tam tikroms aplinkybėms. Tuo tarpu Kinija mielai ištiesė savo politinę taurę, kad iš Dž. Karterio žygių ir jai šis tas nulašėtų, ir dar žemiau smuko moraliniu ir politiniu atžvilgiu, pasiimdama negarbingą Amerikos imperializmo aido vaidmenį.

Tą penktadienį (sausio 11 d.) mes išsirengėme į Poli Čarkio kalėjimą, kur, kaip mums buvo pranešta, sutinkamai su prieš keletą dienų Babrako Karmalio paskelbtos visuotinės amnestijos ketvirtąja stadija turėjo būti paleista 2.000 kalinių.

Mes nesuspėjome pasiekti kalėjimo tuo metu, kai iš jo ėmė plūsti kaliniai. Mes juos sutikome jau kelyje į Kabulą. Pamatėme keistą karavaną! Jį sudarė įvairiausios, kokios tik kada nors matytos, transporto priemonės, kurias pavyko nutverti paleidžiamųjų kalinių giminaičiams, kelias valandas anksčiau susirinkusiems prie vartų. Dabar visi — laukusieji ir kaliniai — susigrūdo į mašinas ir traukė į Kabulą. Sustojome ir žiūrėjome į juos.

Kalėjimo administracija atidarė vartus ir leido žmonėms patiems pasižiūrėti. Visi sugužėjo į vidų. Tačiau jie pamatė tik tuščias kameras.

Tą dieną mums neteko apžiūrėti kalėjimo. Sugrįžome čia sekančią dieną. Minios nebuvo likę nė pėdsakų. Mums atidarė vartus, ir mes suėjome vidun.

Mus lydėjo 27-metis studentas medikas Ahmadas Šachas Toghianas. Jis pats šešis mėnesius kalėjo šiame kalėjime ir buvo vienas pirmųjų, paleistų netrukus po visuotinės amnestijos paskelbimo. Jis buvo aktyvus Afganistano Liaudies demokratinės partijos narys ir priešinosi kruvinoms Amino intrigoms. Jis buvo areštuotas už aktyvią veiklą Kabulo universitete. Pirmiausia jį nuvežė į Amino slaptosios policijos būstinę ir čia žiauriai kankino naudojant elektros srovę. Kankintojai norėjo, kad jis išduotų savo bendražygius ir pasmerktų kaip „išdaviką" Babraką Karmalį, kuris, kaip tuo metu jau suprato pats Aminas, vadovavo pasipriešinimo pogrindžiui. Jis jiems atsakęs tokiais žodžiais: „Parodykit mane žmonėms. Jeigu žmonės sakys, kad Babrakas Karmalis yra išdavikas, aš nusileisiu". „Tu mirsi", — jam pasakė.

Gruodžio 27 dieną, 7 valandą vakaro, pasakojo jis, staiga nutilo kalėjimo radijas, paskui ir televizija. Po kelių valandų, apie dešimtą vakaro, jis išgirdo pranešimą, kad Aminas nuverstas ir kad Babrakas Karmalis paskelbęs visuotinę amnestiją. Netrukus, nesusidurdama su sargybos pasipriešinimu, į kalėjimą įsiveržė ginkluota grupė, ir jis tapo laisvas.

Štai dabar jis vėl sugrįžo į kalėjimą. Susijaudinęs jis aprodė mums savo kamerą. Dvejukėje buvo kalinama dešimt žmonių. Jokių netgi elementariausių patogumų: vienoje kamerų pusėje driekėsi ilgas koridorius, kitoje — išbaltintos sienos su mažais langeliais beveik pačioje palubėje. Jis privedė mus prie vienos sienos ir parodė vos įžiūrimą užrašą, padarytą pelenais: „Tegyvuoja žmonijos laisvė!" Jis išrašė šį šūkį angliškai, nes, jo žodžiais tariant, „tai tarptautinė kalba".

Matėme ir daugiau šūkių.

Šalia to kalėjimo bloko, kuriame mes lankėmės, buvo dar vienas, nebaigtas, dar tebestovintis pastoliuose. Aš paklausiau savo vertėją, kam bus panaudotas tas pastatas. „Čia mes įrengsime fabriką", — atsakė šis.

Kalbėdami apie ateitį, jis, Ahmadas ir kiti sakydavo „mes".

[Bus daugiau]

Užprenumeruokite "Laisvę" savo draugams

Gražūs jubiliejiniai įspūdžiai ir "vaduotojų" rūpesčiai

1980-ji metai—Tarybų Lietuvai jubiliejiniai: sukako 40 metų, kaip Lietuvoje buvo atkurta Tarybų valdžia. Tam jubiliejui pažymėti, birželio—liepos mėnesiais įvyko dainų ir šokių šventės rajonuose ir miestuose, o taip pat respublikinė dainų ir šokių šventė.

Pažiūrėti, kaip pakiliai ir džiaugsmingai dainuoja ir šoka lietuviai, švęsdami Tarybų valdžios atkūrimo 40-metį, į Lietuvą suvažiavo nemažas būrys tautiečių iš JAV, Kanados, Australijos, Vokietijos Federatyvinės respublikos, Argentinos ir Brazilijos. Jų tarpe buvo Lietuvių Darbininkų Susivienijimo Jungtinėse Amerikos Valstijose prezidentas Servitas Gugas su žmona Birute, pažangiečiai Vladas Raila, Anna Keraminienė, Mildred Stenslerienė, Viktoras Bekeris ir dar 35 tautiečiai, aktyvūs pažangiųjų lietuviškų laikraščių "Laisvė" ir "Vilnis" rėmėjai, žurnalistas iš JAV Walteris Kubilius, lietuviškų tautinių šokių JAV ratelio "Grandinėlė" organizatorius ir vadovas Liudas Sagys su žmona Aleksandra ir nemaža kitų. Prieš pat dainų ir šokių šventę Tarybų Lietuvoje viešėjo nemaža lietuviškos išeivijos JAV jaunesniosios kartos intelektualų grupė, vadovaujama Donato Šato. Daugelis jų Lietuvą pamatė pirmą kartą.

"Tėviškės" draugija visiems savo svečiams parūpino kvietimus į dainų ir šokių šventės renginius ir sudarė galimybes aplankyti gimines, gyvenančius įvairiuose mūsų miestuose ir kaimuose. Jaunųjų intelektualų grupei buvo sudarytos sąlygos nuskristi lėktuvu iš Vilniaus į Palangą, pamatyti Lietuvos laukus iš paukščio skrydžio, pasigėrėti gintarine Baltijos jūra ir Palangos kurortu. Visi svečiai pamatė, kaip dabar gyvena žmonės Tarybų Lietuvoje, kaip jie ilsisi, kaip linksminasi ir kaip sutinka bei priima svečius. Svečiai daug fotografavo, suko filmus. Savo įspūdžius dauguma tautiečių papasakojo "Gimtojo krašto" redakcijos, radijo ir televizijos žurnalistams. Štai Stasys Kuzmickas, atvykęs iš Floridos, 50 metų nematęs Lietuvos, pareiškė: "Čikagos dipukų laikraštyje skaičiau, kad Lietuvoje nieko nėra. Jeigu ką ir rodo, tai tik dėl propagandos. Dabar matau, kad tai vienas juokas! Ką jie žino, šiandieninės Lietuvos nematę?" Servitas Gugas, stebėjęs ir filmavęs Dainų ir šokių šventę, pareiškė: "Per savo šokius, dainas, muziką, per žmonių nuotaikas Lietuva parodo, ne tik, kokia ji yra, bet ir kokia ji bus!" O Mildred Stenslerienė pasakė: "Tebūnie tarp žmonių ir tautų draugystė. Tik turėdami ją, galime būti laimingi ir šventiški, atiduoti save kūrybai, kuri tokia gražia šventė papuošė jubiliejinę Tarybų Lietuvą".

Vladas Raila, stebėjęs visus jubiliejinės šventės renginius pareiškė: "Per šventę regėjau ir supratau, kokia didelė pagarba lietuvių tautai tarp kitų tarybinių tautų!" Ir taip, visi tautiečiai, susipažinę su dabartiniu lietuvių tautos gyvenimu, pamatę jubiliejinę Dainų ir šokių šventę, su pasigėrėjimu ir džiaugsmu pasakojo mums savo įspūdžius. Juose, kaip veidrodyje atsispindi, ką jie pamatė, kaip vertina tuos didžius pasiekimus, kuriuos pasiekė lietuvių tauta per 40 Tarybų valdžios metų. Juk jie betarpiškai, savo akimis pamatė, su kokiu entuziazmu 36 tūkstančiai dainininkų, šokėjų ir muzikantų, suvažiavusių iš visų Lietuvos kampelių į Vilnių, praėjo jo gatvėmis, daina ir muzika išreikšdami lietuvių tautos meilę ir atsidavimą savo Tarybų valdžiai. Labai ryškiai tą įvykį apibūdino tautietis iš JAV Viktoras Bekeris: "Iki šiol regiu tik Lietuvos šventės spalvas, šokių pynes, įspūdingą eiseną į Vingio parką, girdžiu tik laimingas, skambias dainas ir žmonių džiaugsmą". O žurnalistas iš JAV Walteris Kubilius, pirmą kartą gyvenime atvykęs į Tarybų Lietuvą, pasakė: "Ką pamačiau per trejetą Dainų Šventės Lietuvoje dienų, niekur nesu matęs ir net nežinau, kur kitur kažką panašaus galėčiau pamatyti".

Atrodo, kad reikia tik džiaugtis, jog nemažas tautiečių iš užsienio būrys, pamatęs, kaip dabar gyvena lietuvių tauta, galės objektyviai ir atvirai išeivijai papasakoti ką matęs regėjęs Lietuvoje. Tačiau tą viltį, atrodančią teisingą ir paprastą, temdo daugelio tautiečių, pasaksiu, baimė.

Štai vienas žiupsnelis iš mano pašnekesio su svečiu: "Ką aš mačiau Lietuvoje—pasakė jis,—visiškai priešinga toms pasakoms, kurias skleidžia mūsų "vaduotojai" ir jų spauda. Bet grįžęs namo viešai ir atvirai teisybės pasakoti negalėsiu, nes tuojau būsiu apšauktas "raudonuoju", parsidavėliu ir t. t. O tai reiškia ne kartą, o tik persekiojimus ir represijas visuomeniniame gyvenime ir net darbe". Todėl daugelis tautiečių, ypač jaunesniųjų, prašė jų nefotografuoti ir neskelbti jų įspūdžių spaudoje ir per radiją.

Štai, paprašęs pasilikti nežinomu, vienas tautietis pareiškė: "Buvau nuvykęs pas gimines į kaimą, į kolūkį. Kiek giminių ir pažįstamų suvažiavo nuosavomis automašinomis pasimatyti su manimi, tai anksčiau, į mūsų buvusio pono dvarą, per jo varduves tiek karietų niekada nesuvažiuodavo. O jau kaip vaišino!"

O kitas, taip pat panorėjęs pasilikti nežinomu, pareiškė: "Tuo, ką per 40 metų padarė ir sukūrė Tarybų valdžia Lietuvoje, kiekvienas lietuvis privalo džiaugtis. Lietuviams reikia didžiuotis partija ir jos sukurta valdžia".

Panašius atsiliepimus pasakė ne vienas, bet, kaip minėjau, daugelis prašė neskelbti jų pavardžių. Drąsiai, be jokių sąlygų, savo įspūdžius papasakojo pažangiečiai, dabar jau pagyvenę žmonės, pensininkai.

Mes, gyvenantys Tarybų Lietuvoje, labai gerai suprantame išeivijos jaunosios kartos padėtį. Ji bijo reakcinių išeivijos "veiksnių" represijų, kurios įvairiomis formomis pasireiškia už Tarybų Lietuvos aplankymą, už objektyvios nuomonės bei objektyvių įspūdžių pasakojimą apie Tarybų šalį. Tuo labiau, kad "veiksnių" bei "vaduotojų" veiksmus palaiko vietinė administracija. Jaunajai išeivijos kartai reikia gyventi ir dirbti tose šalyse, kur ji gimė. Nors daugelis jos atstovų, susipažinę su mūsų gyvenimu, mato ir supranta šmeižto ir melo apie Tarybų šalį esmę, bet nedrįsta pakelti prieš tai balsą. Kitaip jie rizikuoja prarasti darbą, pasitikėjimą ir padėtį visuomenėje.

VLIKas ir kitos reakcinės išeivijos organizacijos, remdamos Tarybų šalies boikoto politiką, primestą iš "viršaus", ne tik uždraudė lietuviams išeiviams vykti į Tarybų Lietuvą, bet dar ir gasdina sankcijomis prieš tuos, kurie pabuvoję Lietuvoje, panorės objektyviai pasakoti apie dabartinį lietuvių tautos gyvenimą. Pavyzdžių, kaip taikomos visuomeninės sankcijos tokiems asmenims, toli ieškoti nereikia, užtenka pasiskaityti reakcinę išeivijos spaudą.

Ko gi siekia VLIKas, besistengiąs nuleisti "geležinę uždangą" tarp išeivijos ir lietuvių tautos, gyvenančios Tarybų Lietuvoje? Tik naivūs "vaduotojai", nuo senatvės praradę bet kokį realaus gyvenimo supratimą, gali tikėti, kad toji "uždanga" pakenks lietuvių tautai ir sustabdys jos pažangą. Istorija jau pakankamai ryškiai parodė, jog lietuvių tauta, pergyvenusi kraštą nuniokojusią vokiškųjų fašistų okupaciją, karo sunaikinimus ir sunkius pokario laikus, brolišką tarybinių tautų padedama, užgydė okupacijos ir karo žaizdas, sukūrė klestinčią Tarybinę respubliką ir nesulaikomai žengia pirmyn pažangos ir tautinio suklestėjimo keliu. Nesugebėjo jos pakilimo susistabdyti jokios "vaduotojų" obstruksijos. Nesinori tikėti, jog VLIKo "veiksniai" šito nesupranta. VLIKas nori nusileisti "geležinę uždangą", kad izoliuotų lietuviškosios išeivijos jaunąją kartą nuo lietuvių tautos kamieno ir greičiau ją asimiliuotų, nutautinių kapitalistinių šalių visuomenės bendrijoje. Jie tikisi, kad tada bus ramiau, nes bus uždarytas kelias "neigiamai" įtakai iš Tarybų Lietuvos.

Matydamas, kad vien draudimu lankyti Lietuvą, ir tik kultūrinių ryšių su tauta neigimu, nieko nepadarysi, VLIKas ir kitos lietuviškos reakcinės išeivijos organizacijos, laiminamos katalikų bažnyčios viršūnių, bando nuteikt lietuviškos išeivijos jaunimą prieš lietuvių tautą, gyvenančią socialistinėje santvarkoje jų organizuotais taip vadinamais "tautiniais renginiais", tokiais kaip "pasaulio lietuvių jaunimo kongresas" arba šių metų liepos mėn. 3-6 dienomis įvykusios "lietuvių dienos su tautinių šokių švente Čikagoje". Per tas "Šventes" ir "dienas" mišių, pamaldų ir prakalbų su antitarybiniais, dabartinę Lietuvą šmeižiančiais pamokslais, bet linksmų vakarienių, užkandžių, pobūvių, banketų ir kokteilių būna daugiau negu tautinių meninių renginių.

Charakteringa, kad tuose meniniuose renginiuose pasiliko tik "tautiniai šokiai"! Mat, dauguma išeivijos jaunimo nebemoką lietuviškai ne tik dainuoti, bet ir kalbėti. Ar supranta blaiviai galvojanti, tautiškai susipratusi ir dar neparsidavusi imperialistinių sluoksnių politiniams interesams lietuviškosios išeivijos dalis į kur veda išeivijos jaunimą VLIKo ir kitų "vaduotojų" pastangos paneigti lietuvių tautos branduolio egzistenciją? Nejaugi išeivija nemato, kad VLIKas jos jaunimą veda į nutautėjimą ir jo tautinės kultūros suvokimo visišką likvidavimą.

Nepaisant visų "vaduotojų" pastangų, lietuviškos išeivijos jaunosios kartos trauka palaikyti ryšius su savo tautos kamienu dar neužgęso. Išeivijos jaunimas dar išsaugojo lietuviškumo supratimą ir norą arčiau ir giliau pažinti savo tautos kultūrą. Lietuviškieji išeiviai, kokioje šalyje begyventų, neužmiršo, myli ir gerbia savo tautos kultūrą, jos dvasinius turtus. Jie nenori atitrūkti nuo savo tautos, kuri gyvendama naujose socialistinės santvarkos sąlygose, dar skaidriau įžiebė tautinės kultūros šviesą. Jos spinduliai prasiskverbia per visas "vaduotojų" uždangas, pasiekia lietuviškos išeivijos širdis ir žadina jose tautinį pasididžiavimą.

"Tėviškės" draugija ir išeivių giminės savo tautiečius apsilankyti tėvų žemėje kviečia atvira širdimi. Ryšiuose su tautiečiais išeivijoje, mes vadovaujamės ne politinės konfrontacijos ar boikoto principais, o tautų draugystės, taikos ir bendradarbiavimo principais. Kultūriniai ryšiai tarp tautos branduolio ir lietuviškos išeivijos būtini išeivijos jaunajai kartai, o jie galimi tik taikos ir bendradarbiavimo tarp tautų ir valstybių sąlygose. **A. Petronis**

Plungės liaudies kūrybos gaminių įmonės "Minija" kolektyvas Maskvos olimpiadai jau pagamino 25 tūkstančius 64 pavadinimų suvenyrų, kurie susilaukė aukšto įvertinimo.

"Minijos" suvenyrų cecho dailininkė Danutė Kalėtytė prie olimpinių suvenyrų pavyzdžių.

B. Aleknavičiaus nuotrauka

Švenčių dienomis į Dailės parodų rūmus sukvietė žiūrovus liaudies meno paroda.

☆ ☆ ☆

Leiskite man dar pabūti vaiku
ir piešt ant asfalto saulę,
ir kampe kreivai išvedžioti TAIKA.
Leiskite man dar pabūti vaiku
ir spingsulės šviesoj glausti medinę lėlę,
kurią išdrožė brolis—ant juoko.
Leiskit man dar užmigti žirnių lauke
per patį alsiausią vidurdienį
ir leiskit kaimo mokytojui aprišti senelės
skara per pažastis,
ir leiskit minkštai ir ilgai krist į lapų krūvas,
prišaldyt liežuvį prie durų rankenos,
leiskit dar kartą sunkiai persirgt vaikų ligas
ir motinai su trūkžolėm kept kiaušinienę,
leiskit laukt kūlimo kaip šventės
ir tėvui parvežt sandalus ir "Mafino nuotykius",
leiskit sunkt obuolių vyną, virstantį vaisių actu,
ir pakibti ant kaklo broliui, kurio nebėra . . .
Leiskit, leiskite man dar truputį pabūti vaiku . . .

☆ ☆ ☆

Dar mūsų paslaptis gyva. Dar mes į ją tik einam,
bet duotas laikas byra ženkliai kaip spaliai,
ir slenksčiai šviečia numinti.
O pienės tyliai žydi trumpiausią savo dieną
ir susiskliaudžia po pusiaudienio, ir lėtai nulinksta.
Tai tiek kaitros. Susižėrei ir neškis.
Ties gegnėm šienas knybžda vabalais
ir saugoja durpynų kvapą. Ilga skalsa šių metų.
Per mano veidą svetimai raukštelė tįsta,
ir pirštai atsigniaužia nuo to pačio svorio.
Kad taip ilgiau dar išturėjus vasarą.
Gardumas uogų ir tavo lūpų,
magumas paslapties, kuri čia pat—
rasota ir vienspalvė kaip naktis.

Zita Mažeikaitė

Pavasarį

Jau sveikina saulę laukų vėversys,
Gegutė kukuoja sodely,
Virš sodžiaus pakilęs į aukštį garnys
Šeimyną iš snaudulio kelia.

Po langu pakvipo žiedai jazminų,
Išsiskleidė kekės alyvų,
Ir dvelkia vėjelis švelnutis kalnų—
Pavasaris eina ankstyvas.

Kęstutis Balčiūnas

Atsiminimai apie Rusijos-Japonijos karą. Iš Kamajų "Respublikos" 1905-1907 M. istorijos

Žada mane in Karužę siųsti,
Žada mano širdelė nuliųsti...

Tokias liūdnas dainas jaunimas dainavo karo pradžioje, o kai išvydo retą dangaus reiškinį—Kometą, tai jos buvo dar liūdnesnės, nes vis baisesnės žinios ateidavo iš tolimojo fronto apie žuvusius, dingusius tėvus ir brolius.

Mažai apsišvietę pradėjo įvairiai spėlioti, kad po dangaus rykštės-Kometos tikrai įvyksianti baisi žmonijos nelaimė .... Buržuazija su dvasininkijos pagalba, apgaulingai ragino vyrus eiti kariauti už provaslaviją ir carą.

Lietuvos socialdemokratų partija išleido atsišaukimą ir ragino visus priešintis karui, neiti į kariuomenę, verčiau bėgti į užsienį negu žūti imperialistiniame kare tolimuose rytuose.

Japonija jau XIX amžiuje ruošėsi karui su Rusija. Japonų imperialistus rėmė Anglija ir Amerika. Japonų kariauna siekė užgrobti Korėją ir Mandžuriją, o taipgi visus Rusijos Tolimuosius Rytus. Rusija tada buvo labai atsilikusi kariniu atžvilgiu. Geležinkelio—šaka per Sibirą buvo tik viena ir jo praleidžiamoji galia labai nedidelė. Japonijos armija tada turėjo daugiau karininkų, puskarininkių, kulkosvaidžių ir kitų gerų ginklų.

Karo pradžia

1904 metų sausio mėn. 26-27 naktį Japonijos laivynas, nepaskelbus karo, užpuolė Port-Arture stovėjusią rusų eskadrą ir apgadino tris laivus. Rusija paskelbė vyrų mobilizaciją ir Lietuvoje.

Šis karas labai skaudžiai atsiliepė į mūsų kampelio-Kamajiečių jaunimą, nes daug vyrų pašaukė iš visų kaimų ir miestelių.

Mobilizuotus vyrus žiemos metu vežė du mėnesius šaltuose prekiniuose vagonuose, maistui į parą duodavo tik 10 kapeikų. Per du mėnesius šaltos ir alkanos kelionės daug vyrų susirgo, frontą pasiekė jau ligonys. Tačiau caro valdžia bukaprotiškai, sergančius, visai neparuoštus-neapmokytus metė į mūšį ir todėl daugumas jų žuvo. Prie Port-Artūro žuvo ir mūsų pusbrolis Jonas Skeirys iš Špokiškio kaimo, taipgi žuvo ir jo kaimynas Iganauskas.

Jonelis Skeirys griaudžiai aprašė kovos mūšius su japonais: "Mes esame ant kalno miške, bet šovinių jau nebeturim, o japonai vis veržiasi, lipa į kalną ir nori mus paimti, bet mes ginamės iš paskutiniųjų, pjaunam medžius, leidžiam žemyn rąstus ir taip mušam priešą. Bėgdamas į kitą vietą pamačiau sužeistą špokiškietį Iganauską, kuris šaukė, verkdamas prašė pribaigti jį, bet aš negalėjau žiūrėti ir nubėgau tolyn ... Juo tolyn, tuo daugiau ateidavo iš fronto liūdnų laiškų. Tada caro valdžia sugalvojo naują būdą apgauti liaudį, nemokamai išdalijo kariams spausdintas atvirutes ir popieriaus lakštelius, kurių pradžioje buvo bauginama, kad būk tai Europai gresia geltonosios rasės pavojus ir todėl ragino visus kovoti prieš japonus ir kitus geltonosios rasės žmones. Bet rusams vistiek nesisekė. Japonai užblokavo rusų laivyną stovintį Port-Arture. Tačiau drąsus rusų laivyno vadas admirolas S. Makarovas kovo 31 d. išvedė eskadrą į jūrą kautis su priešu, bet japonai visai netikėtai, pirmą kartą paleido povandeninę miną, S. Makarovo laivas sprogo ir per dvi minutes nuskendo. Ant laivo žuvo narsus admirolas S. Makarovas ir įžymus rusų dailininkas batalistas Vereščiaginas. Nors rusų kariuomenė labai narsiai gynė Port-Arturą, bet 1904 m. gruodžio mėnesį jį užėmė japonai. Mūšius prie Mukdeno ir Cusimos rusai taipgi pralaimėjo. Tik tada caras suprato, kad karą laimėti neįmanoma. Todėl 1905 m. rugpjūčio mėn. carinė Rusijos vyriausybė pasirašė Portsmuto taikos sutartį. Japonija užgrobė Korėją ir Pietinį sachaliną. Šiame kare nukauta ir sužeista apie 500 tūkstančių Rusijos karių, jų tarpe daug lietuvių, padaryta milžiniškos karo išlaidos, žuvo visas Didžiojo vandenyno rusų laivynas. Liko verkiančių daug našlių ir našlaičių ....

Vereščiaginas—Rusijos-Japonijos Karo apoteozė [pabaiga] 1905 m.

V. Kapsukas 1906 m. Londone išleistoje knygutėje "Šalin caro valdžia apie tą karą—rašė: "Dabar kai jau pasibaigė tas nelaimingasis karas, ir mes dar aiškiau galime matyti, kokią jis baisią nelaimę mums atnešė: iš viso jis suėdė daugiau 3 milijardų rublių, o žmonių vien tik iš Rusijos pusės krito apie 300 tūkstančių. Išleidome mes savo sūnus ar brolius tvirtus, kaip ąžuolus o sulaukėm be kojų, be rankų arba šiaip visai be sveikatos, kiti jau visai nebesugrįš, nebepamatysime mes jų daugiau, nebeužgirsime jų balso ....

O, prakeiktas tas karas! Šimtą kartų prakeikta caro valdžia ir ponai—piniguočiai, kurie jo užsigeidė!". . . . .

A. Gučiūnietis

Prezidentiniai rinkimai ir kas toliau

ALISĖ JONIKIENĖ

Ką tik užsibaigė dvi konvencijos: Republikonų partijos, Detroite, Demokratų, New Yorke. Kiek tų ugningų kalbų pasakyta, kiek puikių pažadų žadėta; tik nepamirškite balsuoti už juos busimuose rinkimuose . . .

Pamatines kalbas, žinoma, sakė patys prezidentiniai kandidatai: Ronald Reagon Republikonų konvencijoj, Jimmy Carter, Demokratų. Abu išdėstė savo partijų platformas ir ragino delegatus užgirti.

Reagano siūloma platforma kai kuriems nepatiko. Ypač labiau besidominančios politika moterys net triukšmelį sukėlė dėl atmetimo jų pageidautino ERA (Equal Rights Amendment) ir valdžios apmokamų aborcijų beturtėms moterims. Bent keletas net apleido konvenciją pareikšdamos, jog jos nesidarbuos už prezidentinius kandidatus; darbuosis tik už tokius atstovus, kurie balsuos pagal jų pažvalgų minėtais klausimais. Reaganas tais klausimais, matomai, palaiko "Right to Life" partijos poziciją, būtent, kad aborcija žudo gyvybę. Bet kad apsaugojus gyvybę vargingai užaugintų jaunuolių, kad šalis eitų prie pilno nusiginklavimo, ne žodelio negirdėjome iš Reagano.

Konvencijom užsibaigus, žmonės kalba, laikraščiai rašo kas jose dėjosi. Juk jau tik keli mėnesiai beliko iki teks piliečiams nuspręsti, kuriam kandidatui bus pavesta tvarkyti šalies reikalus sekančius ketverius metus. Pasirodo, kad Reagano platforma labai patenkinti Ku Klux Klanai. Jie savo laikraštyje užgiria jo kandidatūrą ir sako, kad jo platforma atrodo lyg būtų "KKK nario parašyta".

Dabar eisime į kitą konvenciją, kur figuravo dabartinis prezidentas Jimmy Carter. Kuogi ji skyrėsi nuo republikonų konvencijos? Pačiais pamatiniais klausimais, galima sakyti, visiškai niekuom nesiskyrė. Kadangi arti pusė delegatų buvo moterys, jos nulėmė ir platformos kryptį ERA ir aborcijų klausimais. Bet juk viskas priklauso nuo išlaikymo pasaulinės taikos. Įvykus branduoliniam karui, supleškėtų ir žmonės ir jų geri ir blogi įstatymai. Tačiau abu kandidatai mažai kalbėjo apie tai. Tik Reaganas trumpai pareiškė, kad Carteris mažai rūpinasi tuom; jis "apsigynimui" neskūpėsiąs jokių lėšų. Apsigynimui nuo ko? Reaganas neminėjo, bet visiems žinoma, ką jis turėjo mintyje.

Carteris nemažai laiko davė prezidento bėdoms; prakaitą šluostydamas, kuone apsiašarojo minėdamas kokios sunkios esančios prezidento pareigos. Suminėjęs keletą jo administracijos atliktų veiksmų, liepė būti kantriems; likęs prezidentu dar ketveriems metams, jis žiūrės, kad visi trūkumai būtų prašalinti. Apie savo naują karo strategiją jis, kaip ta yla iš maišo, išlindo tik po konvencijos.

Kas ta naujoji karo strategija? Tai naujas planas, kurį, matomai, jis su savo patarėjais seniai svarsto. Dabar nei su naujuoju valstybės sekretorium Edmund Muskie nepasitaręs, jis skelbia tą naują karo strategiją kaipo direktyvą numeris 59. Reiškia, vietoj bombardavimo tarybinių miestų, bombarduos Tarybų Sąjungos karines stovyklas ir civilinės vadovybės centrus.

Komentuojant apie tą naująją karinę strategiją, Tarybų Sąjungos Komunistų partijos organas "Pravda" pareiškė, kad tai tikras ženklas "proto netekimo".

Galvojant apie tokį karą aišku, tenka pagalvoti, kaip patiems apsisaugoti, jeigu Tarybų Sąjunga kartais spėtų panašią strategiją panaudoti prieš mūsų šalį. Reiškia, pirmutinis taikinys būtų Washingtonas, civilinės vadovybės centras. Tenka pripažinti, kad tas jau verčia susirūpinti, kaip ir kuriuos pirmiausiai gelbėti. Tai nemenkas galvosukis. Bet tokiam reikalui dar Eisenhowerio valdymo metais Virginia kalnuose buvo paruoštos slėptuvės. Ko trūksta, tai tik maisto ilgesniam laikui.

Apie tai yra užsilikusi sekama istorija: Vyriausis Teisėjas Earl Warren gavo leidimą (pass) kartu su kitais pareigūnais pasislėpti jiems specialiai įrengtam skyriuj. Gavęs leidimą jis paklausė "o kaip su Mrs. Warren?" Atsakymas . . . "Vietos yra tik dviem tūkstančiam . . . žmonos nepriimamos. Ant to Warren būk atsakęs: "Jeigu ji neverta apsaugos, aš irgi ne! "Leidimą grąžino iš kur gavęs . . .

Kad apsaugojus save ir kitus vadovus kurie sėdi Washingtone, Carteris išleido kitą direktyvą . . . direktyvą numeris 58, pagal kurį pirmiausiai būtų apsaugotas prezidentas ir kiti, kuriem pavesta sukti šalies vairą. Bet klausimas, jei jie ir išliktų gyvi, tai kam jie bevadovautų!!!

Branduoliniai karo ginklai tai jau ne senoviškas šautuvas, kuris pasiekęs taikinį, gyvulį ar žmogų, toliau nebeskrenda ir viena kulka skina tik vieną auką. Ir tai dar net kelis šūvius gavęs, žmogus išlieka gyvas. Bet branduoliniai ginklai šluoja viską, kas ant kelio papuola.

Koktu darosi pagalvojus kaip prez. Carteris ir jo plauko žmonės, įskaitant ir antrąjį kandidatą buvusį gubernatorių Ronald Reagan, kalbant apie karo pavojų, nuolat tvirtina, jog tą pavojų kelia Tarybų Sąjunga, kuomet Tarybų Sąjunga seniai ragina eiti prie visiško nusiginklavimo, rišti visus reikalus be kraujo praliejimo, nes paleidus branduolinį ginklą, abiem šalim grėsia sunaikinimo pavojus.

Grįžkime prie įvykusiųjų konvencijų. Įšklausyti visas ten pasakytas kalbas nedalyvaujant pačioj konvencijoj, neįmanoma. Tad atsidėjusiai klausiaus abiejų prezidentinių kandidatų kalbų. Laukiau išgirsti, ką kandidatai siūlys rišimui nelemtos ekonominės padėties, kuri vargina milijonus šalies gyventojų. Pirmiausiai puolė į mintį vargšai keliaujanti darbininkai (migrant workers), kuriuos taip baisiai išnaudoja didieji vaisių augintojai. Jie dirba ilgas valandas ir tik visai šeimai dirbant vos pragyvenimui užsidirba. Kadangi darbas sezoninis, tai vasaros metu reikia taupyti žiemai. Jų lušnos neprižiūrimos . . . stogai kiauri, grindys supuvusios. Jeigu kuriam namelyje ir buvo įvesta elektra, šiandien nebeveikia ir tik grėsia gaisro pavojum. O už tris ar keturis kambarėlius nuomos moka po $200 ir daugiau į mėnesį.

Tuos vargšus bandoma suorganizuoti, kad galėtų išsikovoti geresnes darbo sąlygas. Bet apart juodųjų, didžiuma jų yra slaptai atplaukę iš Meksikos (vadina juos "wet backs") ir priskaitomi prie nelegalių piliečių, jiems visuomet grėsia deportavimo pavojus, tad ir bijo stoti į organizaciją.

Nežiūrint, kad šalies įstatymuose randasi vienas konstitucijos pataisymas, draudžiantis samdyti vaikus žemiau šešiolikos metų amžiaus, pažiūrėkime, kiek su tuo įstatymu skaitosi laukų darbininkų samdytojai. Sustokim ir pagalvokim! Oficialiai priskaitoma, jog laukuose dirba **800,000** vaikų bei prieauglių žemiau 16 metų amžiaus. Kai kurie iš jų tik šešių ar septynių metų vasaros karščiuose per dieną pasilenkę ar į medį pasikabinę renka vaisius. Mažesnieji, beabejo, bent kelis kartus į dieną nedalaiko neparpuolę ir neužsnūdę bent kelias valandas kur pavėsyje.

Manau, kad atidžiai suskaičius tuos dirbančius vaikus (galima sakyti, kūdikius) ta skaitlinė žymiai padidėtų. Argi ne pikta pagalvojus, kiek milijonų tvirtų vyrų ir moterų negauna darbo, o tiek vaikų, kurie turėtų lankyti mokyklą, priversti dirbti ilgas valandas ir skurdžiai gyventi?! Kaip tokią tvarką pavadinti, tikrai nesugalvoju.

Įvykusiose konvencijose nieko negirdėjome apie tuos skurdžius kaip negirdėjome apie senųjų piliečių vargingą būklę. Tik pagalvokime, kiek atsirastų darbų bedarbiams pasiuntus tuos vaikus mokyklon, sutrumpinus darbo valandas nenumušant algų, senus žmones paleidus užsipelnytam poilsiui. Bet to negalime tikėtis, kol nebus pakeista ši kapitalistinė sistema.

Ateinančiuose rinkimuose, betgi, yra dar vienas pasirinkimas, tai Komunistų partijos kandidatai Gus Hall ir Angela Davis (nors dar ne visose valstijose bus ant balato). Kol kas jie nesitiki laimėti, bet nemanykite, kad balsas už juos nueis veltui . . . juo didesnis skaičius piliečių balsuos už juos, tuo labiau išrinktasis prezidentas dės pastangų gerinti žmonių būklę, juo labiau skaitysis su žmonių reikalavimais.

Gerai apsimąstykime eidami į balsavimo būdelę lapkričio mėnesį.

Klestinčioje Tarybų Lietuvoje nauji modernūs patogumai

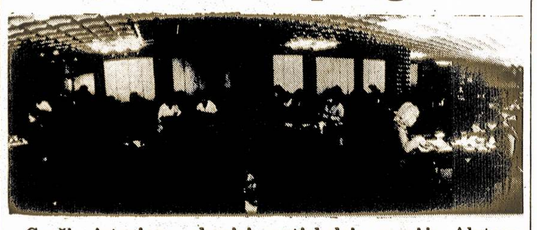

Gražiu interjeru, skaniais patiekalais garsėja Alytaus šaldytuvų gamyklos valgykla, kurią įsirengė pats įmonės kolektyvas. Interjero autorius gamyklos vyriausiasis dailininkas P. Lisauskas pasistengė, kad patalpa atrodytų jaukiai, moderniškai. Salėje, kur vienu metu telpa 140 žmonių, dirbantysis gali pavalgyti per 15 minučių. Be valgyklos dar yra bufetas, kur galima nusipirkti kavos, pyragaičių.

Prieš nedarbo ir šventinės dienas veikia išankstiniai užsakymų stalai, kur galima nusipirkti kulinarijos bei konditerijos gaminių.

Nuotraukoje: **Alytaus šaldytuvų gamyklos valgyklos salėje.** A. Palionio nuotr.

Didelė universalinių prekių parduotuvė "Skaistis" atidaryta Trakuose. A. Sabaliausko nuotrauka

Ir aš mačiau Leniną

PROF. J. PETRAITIS

1915-1919 m. m. aš mokinausi Kursko matininkų mokykloje (po revoliucijos pavadintoje Žemėtvarkos technikume) ir dalyvavau moksleivių revoliuciniame judėjime. 1917 m. kovo mėn. aš buvau išrinktas į Kursko Darbininkų, Kareivių ir Valstiečių deputatų tarybą, o lapkričio mėn.—redaktoriumi laikraščio "Izvestija Kurskogo objedinennogo Sovieta Rabočich, Soldatskich i Krestjanskich deputatov" ir Kursko gubernijos Revoliucinės Tarybos nariu, o 1918 metų sausio mėn. aš buvau išrinktas tos Revoliucinės tarybos vice-pirmininku (tada man buvo 20 metų amžiaus).

1918 metų pavasary Kurskas pergyveno sunkias dienas. Prie Kursko gubernijos pietinių sienų artėja Vokiečių kariuomenė, okupavusi Ukrainą. Patį Kurską užėmė kariuomenės dalinys, vadovaujamas buvusio caro karininko kaukaziečio anarchisto Sluviso. Prasidėjo plėšimai. Jieškojo Revoliucinės tarybos narių, gi Revoliucinės tarybos prezidiumo narius Sluvis įsakė teisti jo kariuomenės karo lauko teisme, bet mums pavyko pasislėpti. Slaptai susirinkęs posėdžiui, Kursko gubernijos Revoliucinės tarybos prezidiumas nutarė siųsti penkių žmonių delegaciją į Maskvą pas V. Leniną prašyti pagalbos. Į delegaciją buvau išrinktas ir aš. Delegacijos vadovu buvo išrinktas drg. Sergiejevas, asmeniškai pažįstas V. Leniną. Susirinkti posėdžiui ir išvažiuoti iš Kursko mums padėjo ta aplinkybė, kad tuo metu nusišovė Sluviso karinio dalinio štabo viršininkas Belokon, ir kariai buvo užimti laidotuvėmis. Konspiracijos dėlei, iki Oriolo mes važiavome kiekvienas kitame vagone. Oriolo geležinkelio stotyje mums davė atskirą kupė, kuriame mes atvažiavome į Maskvą.

Maskvoje mes kreipėmės į Liaudies Karinį komisariatą. To komisariato kolegijos narys drg. Jurėnevas aprūpino mus nakvyne ir ryt rytą nuvedė į Kremlių, į V. I. Lenino kabinetą. Prie lango V. Leninas kalbėjosi su grupe kariškių. V. Leninas pakvietė mus sėstis ir paklausė, ar gavome nakvynę. Paskui paprašė plačiai papasakoti apie Kurską ir guberniją. Mums papasakojus, V. Leninas pasitarė su kariškiais dėl pagalbos kurskiečiams ir nutarė pasiųsti į Kurską karinį dalinį su drg. Podvoiskiu priešakyje. Svarstant, ką pasiųsti į Kurską karinio dalinio priešakyje, V. Leninas paklausė, ar šiandien mes ką nors valgėme ir, nelaukdamas atsakymo, paprašė sekretorės pavaišinti mus arbata su cukrumi, jo pajoko sąskaiton. Mums geriant arbatą, Užsienio reikalų Liaudies komisaras Čičerinas paaiškino mums, ką daryti, jeigu vokiečių kariuomenė arba gaidamakai mėgintų iš Ukrainos veržtis į Kursko guberniją. Po to V. Leninas pasikalbėjo su kiekvienu delegacijos nariu atskirai. Mane paklausė apie spaudos būklę Kursko gubernijoje ir apie darbą Kursko "Izvestija" redakcijoje. Jis paprašė siuntinėti "Izvestija" Liaudies komisarų tarybai, komisariatams ir centrinių laikraščių bei žurnalų redakcijoms.

— "Jūs toks jaunas. Ar Jums nesunku redaguoti gubernijos laikraštį?"—paklausė manęs V. Leninas.

— "Labai sunku",—atsakiau aš: "Aš mokinuosi Kursko matininkų mokykloje; daug laiko užima Revoliucinės tarybos prezidiumo posėdžiai. Aš prašiau Revoliucinės tarybos pirmininką drg. Zabickį duoti man lengvesnį darbą; gegužės mėn. prasidės mums, moksleiviams, praktikos darbai ir tęsis visą vasarą. Labai nenorėčiau nutraukti mokymosi.

— "Teisingai, jaunuoli",—tarė V. Leninas: "Mokytis reikia,—daug mokytis . . . Mums reikia daug gerų specialistų—agronomų, inžinierių ir kitų . . . Baigęs matininkų mokyklą, stok mokintis į Petrovsko-Razumovsko institutą . . ."

— "Baigę matininkų mokyklą gali stoti mokintis tik į Geodezinį institutą",—atsakiau aš.

— Ach tie barjerai . . . Mes juos nuimsime",—tarė V. Leninas ir išsikvietęs sekretorių, paprašė tuojau susirišti su Švietimo liaudies komisaru dėl panaikinimo barjerų, trukdančių stoti mokintis į aukštąsias mokyklas. Kiti delegacijos nariai nurodė V. Leninui, kad Kurske nėra kuo manęs pakeisti Kursko "Izvestijos" redagavime. V. Leninas atsakė, kad centras padės kurskiečiams ir plunksnos darbuotojais; jis tuojau pat paskambino kur tai telefonu ir pasakė, kad reikia pasiųsti į Kurską nuolatiniam darbui žurnalistą, prieš tai susitarus su gubernijos vadovybe; gi manęs paprašė nemesti redaktoriaus darbo po naujo redaktoriaus atvažiavimo, o padirbėti mėnesį—kitą drauge. Atsisveikindamas su mumis, V. Leninas patarė kiekvienam delegacijos nariui užeiti į atitinkamus liaudies komisariatus ir susipažinti su jų darbu; man jis patarė aplankyti Žemės ūkio liaudies komisariatą ir centrinių laikraščių redakcijas.

Per visą mūsų gana ilgokai užtrūkusį pasikalbėjimą Leninas buvo kuklus, atviras, nuoširdus, nesistengė primesti savo norų, bet ramiai, aiškiai ir taip įtikinančiai argumentavo savo nuomonę, jog niekas negalėjo nesutikti su juo. Jis suprato kurskiečių nelaimę, nuoširdžiai užjautė mus ir stengėsi padėti. Po kelių dienų į Kurską atvyko drg. Potvoiskio vadovaujamas karinis dalinys, ir anarchistai buvo be šūvio nuginkluoti; gyvenimas Kurske vėl tapo normalus.

1918 metų vasarą įvyko Kursko gubernijos darbininkų, kareivių ir valstiečių tarybų delegatų III suvažiavimas. Išklausęs važiavusių pas V. Leniną delegatų pranešimą, suvažiavimas rekomendavo specialiųjų vidurinių mokyklų mokiniams grįžti baigti mokslą mokyklose, ir aš galėjau grįžti baigti matininkų mokyklą, tuo metu jau pavadintą Žemėtvarkos technikumu.

Izraelio vyriausybė supyko ant Amerikos

Jeruzalė. — Izraelio vyriausybė baisiai supyko ant Amerikos, kad jos atstovas nevetavo Jungt. Tautų Saugumo Tarybos rezoliucijos, kuria Izraelis buvo pasmerktas už tai, kam priėmė įstatymą, kuriuo prisijungė visą Jeruzalę ir paskelbė savo sostine. Ta rezoliucija kvietė valstybes ištraukti iš ten savo ambasadas. JAV susilaikė nuo balsavimo. Jeigu būtų balsavusi prieš, tai rezoliucija nebūtų praėjusi, nes tokiu atveju neigiamas balsas laikomas veto.

MIRDAMAS ŠACHAS APKALTINO AMERIKĄ

New York. — New Yorke išeinantis laikraštis Post pradėjo spausdinti neseniai mirusio Irano diktatoriaus Šacho Mohammed Reza Pahlavi atsiminimus apie tai, kaip jis buvo priverstas palikti Iraną, kaip atsirado Amerikos ligoninėje ir kaip pradėjo šalti Amerikos valdžios nuotaikos jo atžvilgiu. Atsiminimai, kaip rašo laikraštis, buvę užbaigti Caire vos prieš jo mirtį.

Buvęs Irano diktatorius kaltina Ameriką dėl visų savo nelaimių, bet pabrėžia, kad buvęs New Yorko gubernatorius Nelson Rockefeller (jau miręs) ir buvęs JAV Valstybės sekretorius Henry Kissinger jam daug padėję. Jis stebisi, kad Amerikos aktyvistai, kovojantys už žmogaus teises ir smerkusieji jo režimą už prasižengimus, nieko nesako dėl žmogaus teisių laužymo Irane dabar.

Šachas, kai jis tramdė prieš jį demonstruojančius iraniečius.

ZIMBABVĖS MINISTRŲ PIRMININKAS PALEIS IŠ TARNYBOS BUVUSĮ KARIUOMENĖS VADĄ.

Salisbury. — Zimbabvės ministras pirmininkas Robert Mugabe, ką tik sugrįžęs namo po pasirodymo Jungtinėse Tautose, kur jo šalis buvo priimta į šią tarptautinę organizaciją kaip 153-čiasis narys, pareiškė, kad jis išvarys gen. Peter Walls. Tasai kariškis anksčiau yra buvęs Zimbabvės karinių pajėgų vadu. Gen. Walls kiek anksčiau pasikalbėjime per TV buvo prisipažinęs, jog jis prašė Anglijos ministrę pirmininkę Margaret Thatcher, kad ji panaikintų šių metų vasario mėnesį įvykusių rinkimų rezultatus. Kaip žinia, tų rinkimų išdavoje Mugabe pateko į valdžią. Jo valdoma Zimbabvė atgavo nepriklausomybę šių metų balandžio mėnesį. Anksčiau tasai kraštas vadinosi Rodezija ir buvo valdomas baltųjų.

EŽERO ŽMONĖS

Birmos tautelę inta vadina ežero žmonėmis. Jų namai, pagodos, mokyklos, parduotuvės stovi Inle ežero viduryje ant aukštų bambukinių polių. Prieš namus — plaukiojantys sodai. Kad galėtum tokį sodą užsisodinti, reikia pirmiausia nupinti jam pagrindą iš medžių šaknų, žolių, privežti nuo kranto žemės. Kas sodas nenuplauktų, jis turi inkarą. Kai mergina teka, jai kraičio duodamas sodas — inkaras perkeliamas ir sodas nuplukdomas prie jaunojo namų.

DĖKUI UŽ DAINŲ IR ŠOKIŲ ŠVENTĘ

Iš pasikalbėjimo su žymaisiais svečiais aidiečiais iš Amerikos

PRANAS KARLONAS

Iki traukinio Vilnius-Varšuva, kuriuo išvyks didžiulė "Laisvės" ir "Vilnies" laikraščių organizuota JAV lietuvių grupė, bebuvo likę keletas valandų. Keletas valandų iš dešimties viešnagės Lietuvoje dienų.

— Ak, kaip sunku išvažiuoti,—pasakė Mildred Stenslerienė.—Gal kitiems tai atrodys sentimentalu, bet teisybės kitaip pasakytais žodžiais vis tiek nepakeisi.

— Ja, ja, nepakeisi, — pritarė Viktoras Bekeris.

— Tikriausiai pavargote?—pradėjau pašnekesį.

— Tačiau egzaminą išlaikėme. Visi dokumentai čia, net ir medaliai.

— Egzaminą? Kokį egzaminą?—Tik išklausęs pasakojimo, suvokiau, kad išties egzamino būta. Nuo tos dienos Mildred Stenslerienė ir Viktoras Bekeris yra Vilniaus vyrų "Aido" choro garbės nariai.

— Ir priesaiką davėme,—prisiminė Viktoras Bekeris.

— Pasižadėjome ir ateityje puoselėti lietuvišką dainą Jungtinėse Amerikos Valstijose,—patikslino Mildred Stenslerienė.

— Dabar turėsite du "Aidus", du chorus. Ten—Amerikoje, ir čia—Vilniuje,—sakau jiems, prisiminęs šių dviejų chorų draugystę, prasidėjusią prieš penkiolika metų.

M. Stenslerienė:

— Tai buvo pirmoji mano Dainų šventė. Ši, šiemetinė, jau trečia. Atrodytų, esu apsipratusi, o vis tiek vėl viską išgyvenau iš naujo. Didelis menas nesensta, neįsibosta, tas tiesa. O kokie kostiumai, a? Dainos, šokiai vėl nauji. Publikos atrodė daugiau. Žmogui, mylinčiam Lietuvą, tai, matyt, yra didžiulis didžiulis džiaugsmas. Gal tik motinos savo kūdikius taip rūpestingai, nuoširdžiai augina, kaip kad jūs čia puoselėjate meną, liaudies tradicijas.

Korespondentas:

Gal žinote, 36 tūkstančiai dalyvių buvo . . .

V. Bekeris:

— Ė, čia neteisybė. Mes va su Mildred irgi dainavome. Ir visi aplink mus. "Žalgirio" stadione, eisenoje per Vilnių, Vingio ir Kalnų parkuose Dainų šventė nesutilpo. Visi buvome jos dalyviai, gal tik neorganizuoti, pritapę prie šventės, sutapę su ja. O tokių—nebežinau, kiek tūkstančių. Skamba, tik skamba taip gražiai—ir parkai, ir panerys, visos gatvės gatvelės, autobusai ir troleibusai.

M. Stenslerienė:

— Apie Dainų šventę lengviau kalbėti, kai sugrįžti į namus, apsipranti su kasdienybe, kai išryškintos filmų juostos, perklausyti muzikos įrašai. Taip atgaivinta

Solistas Bekeris ir Aido Choro mokytoja Mildred Stenslerienė

panorama atneša įkvėpimą apmąstymams. Dabar gi viskas tik ausyse ir akyse. Iš Lietuvos—o aš čia jau šeštąji kartą—niekuomet nesugrįžtame tuščiomis rankomis ar apsiniaukusia širdimi. Amerikoje mūsų laukia daug draugų. Neapvilsime jų ir ši kartą—pasakosime, rodysime, grosime . . . Nors taip tepajaučia šventinės Lietuvos nuotaikas.

V. Bekeris:

— Tokių dalykų Amerika neturi. Gal ir kiti jums kalbės apie vaikus: patikėkit—jie išryškino pačius įspūdingiausius šventės momentus. Tai šventės šventė arba pati aukščiausia jos viršūnė.

Korespondentas:

— Jūs, berods, iš Vilniaus niekur nebuvote išvažiavę?

M. Stenslerienė:

Buvau Druskininkuose, Puikus, jaukus kurortas ir nieko kito apie jį nepasakysi. Man, atidavusiai visą gyvenimą muzikai, ypač gera buvo M. K. Čiurlionio memorialiniame muziejuje. Diena pasitaikė šilta, saulėta. Taigi kvėpavau Druskininkų pušynų oru ir kartu atrodė, kad klausausi didžiojo lietuvio muzikos. Na, o likusias devynias dienas—vis šventėje, vis Vilniuje.

Korespondentas:

— Kodėl sakote devynias, o ne tris dienas?

M. Stenslerienė:

— Vilniuje vyko tiek daug ir labai įvairių renginių, kad . . . Na, va Respublikinės dainų šventės konkursuose dėl prizų varžėsi kaimo kapelos, pučiamųjų orkestrai, tautinių šokių kolektyvai, mišrūs, moterų, vyrų, vaikų chorai, liaudies instrumentų ansambliai . . . Viską sunku beišvardyti.

Su Viktoru Bekeriu penkias valandas išsėdėjome Valstybinės filharmonijos salėje, kur savo talentus rodė mišrieji chorai. Koks pasigėrėjimas! Kiek daug kyla minčių, girdint tokį turtingą repertuarą, tokį aukštą meninį jo išpildymą. Nebijau pasakyti: tai prilygsta pasauliniam lygiui. Beje, išgirdusi Amerikos negrų dainą, irgi stebėjausi—ji padainuota talentingai.

Korespondentas:

— Jūs už visus kolektyvus vienodai "sirgote" ar . . .

M. Stenslerienė:

— Gal kad didžiausią teisę turiu save priskirti prie vilniečių, tai labiausiai "sirgau" už juos. Tiesa, nieko iš to neišėjo—nė vienas sostinės mišrus choras nelaimėjo prizinės vietos. Tačiau toks pralaimėjimas labai iškalbus, prasmingas, nes supranti, jog daina talentingai skamba po visą Lietuvą. Pavyzdžiui, labai gražiai pasirodė kretingiškiai. Kretinga—rajonas, ir, atrodytų, kur jam lygintis su Vilniumi, o prašau!

. . . Į duris beldė. Mūsų svečių draugai atėjo atsisveikinti, palydėti. Su vienais susipažinta, susidraugauta Lietuvoje, su kitais—Amerikoje.

— Kokia diena iš trijų geriausiai patiko?—paklausiau Viktorą Bekerį. Šis delsė, o paskui, tvirtai mintyse nusprendęs, pasakė, kad tokios—išskirtinės—nebuvo. Kiekviena savaip žavėjo. Girdi, kaip žmogus gali lyginti, sakyti, kad ta patiko va tiek, o šita ana kiek . . .

— Minutėlę, minutėlę! Dar štai ką pasakysiu,—sulaikė M. Stenslerienė.—Kartu su Viktoru Bekeriu buvome pakviesti ir dalyvavome Tarybų valdžios atkūrimo Lietuvoje jubiliejinėse iškilmėse. Miela, gražu, įspūdinga buvo girdėti, kaip nuoširdžiai, aukštai lietuvių tautą gerbia kitos tautos—Tarybų šalies ir kitų valstybių. Didžiavausi, kad ir aš priklausau lietuvių tautai, esu lietuvė.

— Tai iki pasimatymo,—pradėjau atsisveikinti.

— Vis sunkiau ir sunkiau atvažiuoti—pabrango kelionės, sunkesni metai, reikia išeiti į pensiją, pasitaupyti. Tačiau prižadame, kaip Vilniaus aidiečiams prižadėjome, mylėti, globoti lietuvišką dainą išeivijoje. Jūs gal pažįstami su Stasiu Kuzmicku? Penkiasdešimt metų šis žmogus pragyveno su lietuviška daina New Yorko "Aide", kuriam vadovauju. Yra mūsų grupėje ir daugiau aidiečių. Visų jų vardu sakau ačiū, ačiū jums už viešnagę, už šventę, už šokančią, dainuojančią Lietuvą.

"Gimtasis kraštas"

Atsisveikinime su Lietuvos svečiais Šarmaičiais iš k. į d. Povilas Venta, Nastė Buknienė, Ieva Mizarienė, Ona Juozienienė, Ona ir Jonas Šarmaičiai ir Nelė Ventienė.

S. Narkėliūnaitės nuotr.

Aidiečiai su savo draugais atsisveikina su vasara

Praėjusį sekmadienį, Labor Day išvakarėse, jaukioje Mildred Stensler sodyboje, New Jerseje, susirinko nemažas būrelis jos draugų, "Aido" choro dainininkų. Tas būrelis būtų buvęs dar didesnis, jei visi kviestieji būtų atvykę. Nekaip jautėsi Nelė Ventienė, tai jie su Povilu neatvažiavo. Nastė Buknienė nedalyvavo, nes turėjo visokių rūpesčių, prieš išvažiuodama viešnagėn į Lietuvą. Dabar ji jau Vilniuje.

Besirenkančiųjų jau laukia lančiui užtiestas ilgas stalas, tankiai susipynusių vynuogėnojų pavėsinės apsaugotas nuo karštų saulės spindulių. Ko-ko, o jau spindulių šią vasarą saulė nepagailėjo. Apie tai bylojo ir didelį plotą užimanti Mildredos sodo veja, kuri dar taip neseniai buvo gražiai žalia, o šį kartą visa parudusi—net kai kurie medžiai nudžiūvę ir gėlės išdegusios. Lyg gailėdamasis ir pievos, ir medžių, ir gėlių, net kelis kartus bandė prasimušti pro saulės spindulius lietutis, bet taip ir nesugebėjo palikti didesnių pėdsakų. Keli tamsūs debesiukai nunešė jį kažkur tolyn virš New Yorko.

Tad smagi kompanija, vaišingos šeimininkės, jos mamos Onos Janušienės, jos vyro Viktoro Bekerio ragina-ma, jos artimiausių kaimynių darbščių newjersiečių moterų Tesės Stočkienės ir Adelės Lupsevičienės ir jos Felikso padedama, skaniai užkandžiavo, ragavo įvairius gaivius gėrimus, šnekučiavosi, net turėjo progos pažaisti įdomių lauko žaidimų. Iš New Yorko atvykę besistažuojantis vilnietis Stasys Medekša, Onutė Juozėnienė, Salomėja Narkėliūnaitė, žurnalistas Sigitas Krivickas su šeima, gėrėjosi Mildredos mamos gražiai prižiūrimais darželiais, daržo lysvėmis, skanavo jos pačios raugtus kopūstus, burokėlius, kitas šioje žemėje išaugintas daržoves.

Sodelyje visą laiką grojo puiki muzika. Čia jau Viktoro ūkis. Svečiai klausėsi jo paties darytų įrašų iš šiemetinės dainų ir šokių šventės Vilniuje, iš neseniai JAV viešėjusio solisto Vincento Kuprio ir jo žmonos Melitos koncerto prie Mildred Stensler pianino, daug kitų gražių melodijų.

Atsisveikindama su naujais pažįstamais ir draugais Jungtinėse Amerikos Valstijose, keletą vaikiškų dainelių su broliuku Jonuku padainavo Inga Krivickaitė. Ji buvo atvykusi iš Lietuvos vasaros atostogų pas tėvus, o šį sekmadienį išvyksta į Vilnių toliau tęsti savo mokslo, tobulinti savo muzikinius sugebėjimus.

Nors rugsėjo pradžia vis dar vasariška, bet, matyt, šį suėjimą pas maloniąją Mildred galima pavadinti savotišku kassavaitinės repeticijos "Laisvės" svetainėje, po truputį gausės rudens parengimų, koncertų, susitikimų salėje. Ir ten susirinkę, visada geru žodžiu minėsime svetingas New Jersey moteris, turėsime daug gražių įspūdžių iš malonaus susitikimo Mildredos sodelyje.

Reporterė

Hartford, Conn.

Joelle Fishman

Atėjus rinkimams, šios apylinkės piliečiai turės progą balsuoti už šią žymią veikėją ir kovotoją už darbo liaudies reikalus. Ji yra Komunistų Partijos kandidatė į Distrikto 3-čio pareigūnus. Šis distriktas taip pat apima New Haveną ir keletą kitų miestų.

Neseniai Mrs. Joelle Fishman kalbėjo Amerikos Darbo Federacijos susirinkime ir padarė labai gerą įspūdį į susirinkusius unijų delegatus. Ji turi puikią galimybę laimėti rinkimus. **Unijistas**

YUCAIPA, CAL.

LLD 78 kuopos susirinkimas įvyks sekmadienį, rugsėjo (September) mėn. 14 d., 12 val. pas Kielpinskus: 11834—2nd St.

Šitas kuopos susirinkimas turėjo įvykti liepos mėn., bet susirgus kuopos iždininkei Christine Karvelis, susirinkimas turėjo būti nukeltas į rugsėjo mėnesį.

Visi nariai ir narės maloniai kite atsilankyti. Bus ir vėl proga susitikti ir pasikalbėti kuopos reikalais. Smagioje nuotaikoje besikalbant, praleisime keletą valandų.

Kuopos mitingui užsibaigus, turėsime užkandžių.

P. Žilinskas

MIRĖ JONAS KASMOČIUS

"Laisvės" skaitytojas ir pažangaus judėjimo veikėjas Jonas Kasmočius mirė rugpjūčio 31 d. Gyveno Huntington, Long Island.

MIRĖ JONAS KALVAITIS

Mirė ilgametis "Laisvės" skaitytojas Jonas Kalvaitis, 90 m. amžiaus, gyvenęs Maspethe, ir rugsėjo 2 d. palaidotas Alyvų kalnelyje. Buvo pašarvotas Kuodžio laidotuvių koplyčioje.

New York. — Daily World, nuo rugsėjo 12 d. pradeda savaitinę radijo programą penktadieniais nuo 7:30 iki 8 val. WBAI-FM (99.5) stotyje.

IN FOND MEMORY OF

Rapolas and Albert Merkis

From the former Philadelphia Lyros Chorus members and friends gathered today, August 24, 1980, at the home of Rose Merkis-Behmer for the Chorus annual reunion.

* * *

Kur Nemunas vandenis gena,
Kur teka Šešupė laukais,
Ten protėviai mūsų gyveno
Ir puošė mūs kraštą darbais.

Garbingą jų praeitį mena
Griuvėsiai garsiųjų pilių,
Dainuojamos dainos nuo seno,
Seni padavimai žmonių.

Kęstutis Balčiūnas

VAJUS

GAVIMUI "LAISVĖI" NAUJŲ SKAITYTOJŲ IR ATNAUJINIMUI UŽSIBAIGUSIŲ PRENUMERATŲ

VAJUS PRASIDĖS RUGSĖJO 1 IR TĘSIS TRIS MĖNESIUS IKI ŠIŲ METŲ LAPKRIČIO 30.

Kviečiame į Talką

Kviečiame į talką visus buvusius vajininkus ir labai laukiame naujų vajininkų. Gerai susiorganizuokime šiam darbui ir veikime su pirma vajaus dieną. Rūpinkimės aplankyti kuo daugiausia namų vajaus reikalu ir kalbinti žmones užsisakyti "Laisvę."

DOVANOS VAJININKAMS

1-ma $50; 2-ra $45; 3-čia $40; 4-ta $35; 5-ta $30; 6-tą $25; 7-ta $20; 8-ta $15; 9-ta $12; 10-ta $10.

KREDITAVIMO PUNKTAI

Kontestantams kreditavimo metodai tokie: už naujus skaitytojus 1 punktas nuo 5 centų, už atnaujintas prenumeratas 1 punktas nuo 25 centų. Už aukas arba pelnus nuo parengimų 1 punktas 50 centų.

KREDITĄ UŽ AUKAS DUOSIME KONTESTANTAMS (VAJININKAMS) TIK JEIGU JIE PATYS PRISIŲS PINIGUS. PINIGAI GAUTI PER KITUS NEBUS KREDITUOJAMI VAJININKAMS.

$20,000 FONDAS

Apart įeigų už prenumeratas ir skelbimus, turime ieškoti kitokių šaltinių biudžeto sukėlimui, kad "Laisvė" gyvuotų. Per šį vajų sieksime ir vėl šiam svarbiam reikalui sukelti $20,000 fondą. Tai padarykime aukomis ir pelnu nuo parengimų.

**Užsakykite "Laisvę"
Savo Giminėms Ar
Draugams Į Lietuvą. Jie
Bus Jums Dėkingi Už Tą
Dovaną**

* * *

"LAISVĖS" KAINOS AMERIKOJE IR UŽSIENIUOSE:

**Amerikoje $12.00 metams, $6.50 pusei metų.
Kanadoje $15.00 metams, $8.00 pusei metų.
Lietuvoje $15.00 metams, $8.00 pusei metų
Kitur užsieniuose $15.00 metams, $8.00 pusei metų.**

Visais vajaus reikalais rašykite:

Laisvė

102-02 Liberty Ave., Ozone Park, N. Y., 11417

LAIDOTUVIŲ DIREKTORIUS

Joseph J. Garszva

Undertaker and Embalmer

HAVEN HILL FUNERAL HOME, INC.

104-38 Jamaica Ave., Richmond Hill, N. Y. 11418
Telefonas: 846-1970

BRIEFS

One out of three women is sexually assaulted during her lifetime. Sexual harassment is the single most widespread occupational hazard women face—as high as 85% according to a 1976 nationwide survey.

* * *

Meeting at their 21st Triennial Congress in Hamden, Conn. over Aug. 19 to 24, the Women's International League for Peace and Freedom passed a number of resolutions calling for elimination of tension throughout the globe, for attainment of a lasting peace and for security on all continents.

* * *

S. P. Greene writes in Daily News: "Why did Sen. Kennedy wait for the Democratic National Convention to put his $12 billion jobs program before the people? As a senator, he could have introduced it as a bill and had Congress vote on it."

* * *

Parenthood in America will be regarded as a status symbol in another 20 years because the only people able to afford children will be the rich, says a leading sociologist.

Dr. Joseph McFalls Jr., assistant professor of sociology at Temple University in Philadelphia had said that already the cost of rearing a child is between $50,000 and $100,000 depending on the child's education.

* * *

I was reading in The New York Times:

"Even before a nuclear plant generates its first kilowatt of electricity, it generates radioactive waste, and before the waste can be processed or properly stored it must be trucked away. In addition, radioactive isotopes are shipped around the country for use in finding everything from flaws in metal vessels to clots in human brains. The Pentagon transports reactor parts and materials for nuclear bombs, mostly in secret".

* * *

Harlem Day '80 was a big success, marking the end of Harlem week celebration in New York City. Thousands of people attended the festivities. **Ilse**

She knows how to enjoy the festivities.